

BURMISTRZ MIASTA LUBACZOWA

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA MIASTA LUBACZOWA**

Lubaczów, maj – lipiec 2004 r

1. STRESZCZENIE	4
1.1 Wprowadzenie	4
1.2 Stan aktualny	4
1.3 Ustalenia programu	7
1.4 Harmonogram realizacji działań	8
1.5 Wnioski	8
2. WSTĘP	9
2.1 Przesłanki ogólne	9
2.2 Podstawy prawne	11
3. CHARAKTERYSTYKA MIASTA LUBACZÓW	14
3.1 Położenie i granice	14
3.2 Powierzchnia i dane statystyczne	15
3.3 Położenie geograficzne	15
3.4 Rzeźba terenu	15
4. DIAGNOZA STANU ŚRODOWISKA I ZAGROŻENIA	17
4.1 Powietrze atmosferyczne	17
4.2 Wody powierzchniowe	26
4.3 Wody podziemne – zasoby	27
4.4 Gospodarka wodna i ściekowa	29
4.5 Gleby	31
4.6 Surowce mineralne i kopaliny	33
4.7 Lasy	34
4.8 Hałas	51
4.9 Poważne awarie	53
4.10 Gospodarka odpadami	56
4.11 Elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące	63
4.12 Odnawialne źródła energii	65

1.2 Stan aktualny

Stan środowiska w mieście Lubaczów ustalono na podstawie badań monitoringowych prowadzonych przez WIOŚ w Rzeszowie. Dane odnośnie wielkości emisji zanieczyszczeń uzyskano od podmiotów gospodarczych.

Gospodarka miasta opiera się na działalności podmiotów gospodarczych zarówno z sektora państwowego jak i prywatnego. Znaczna powierzchnia gruntów użytkowana rolniczo – ok. 71 % powierzchni ogólnej miasta, sprzyja rozwojowi rolnictwa. Lasy zajmują 269 ha, czyli 10,7 % powierzchni a pozostałe tereny zajęte głównie pod budownictwo – 473 ha tj. 18,3 %.

Na terenie miasta zarejestrowanych jest 917 podmiotów gospodarczych. W tej liczbie branżę handlową reprezentuje 368 podmiotów, obsługi nieruchomości 96 oraz inne branże 453 podmioty.

Powietrze – główne źródła zanieczyszczenia powietrza związane są ze spalaniem paliw stałych (węgla kamiennego) w kotłowniach lokalnych osiedlowych i paleniskach domowych oraz z komunikacją. Podmioty gospodarcze emitują niewielkie ilości rozpuszczalników organicznych z procesów lakierowania, do kilku kilogramów w roku. Tereny miasta Lubaczów zostały zakwalifikowane do klasy „A”, czyli najczystszej wg kryterium ochrony zdrowia oraz kryterium ochrony roślin.

Wody powierzchniowe w mieście reprezentują rzeki: Lubaczówka i jej dopływ Sołotwa. Wody Lubaczówki sklasyfikowano jako nie odpowiadające normatywom poniżej miasta, natomiast powyżej spełniają wymogi III klasy czystości. O złej jakości wód rzeki zadecydował zły stan sanitarny reprezentowany przez wskaźnik – miano coli typu kałowego. Podane wskaźniki wskazują na antropogeniczne źródła zanieczyszczenia wód płynących w tym również spływy powierzchniowe z pól uprawnych. Badania jakości wód rzeki Sołotwy nie były prowadzone.

Wody podziemne występują w GZWP nr 428 o zasobach szacowanych na 38 tys. m³/d w utworach czwartorzędowych z ujęciami wody z głębokości 10 - 60 m. Zbiornik obejmuje 30 % powierzchni miasta, a jego lokalizacja w znacznej części obejmuje tereny zabudowane miasta. W granicach strefy ochronnej jego zasobów wodnych znajduje się prawie cały teren miasta. Wody podziemne zbiornika są ujmowane przez komunalne ujęcie wody na potrzeby mieszkańców Lubaczowa. Ujęcie zaopatruje w wodę 99,6 % mieszkańców miasta. Ujęcie posiadają rezerwę w granicach 30 % zdolności poboru wody.

Gospodarke ściekową rozwiązuje budowa miejskich sieci kanalizacyjnych zarówno kanalizacji sanitarnej, jak również deszczowej. Długość sieci kanalizacyjnej wynosi - 40,2 km. Do kanalizacji podłączonych jest 71,8 % liczby gospodarstw domowych.

Gleby – miasto posiada gleby średniej jakości, zaliczane wg kompleksu przydatności rolniczej do II – IV klasy bonitacyjnej i są to gleby brunatne wytworzone z piasków oraz pseudobielicowe i bielicowe. Jak wykazują badania gleby w granicach miasta nie są zanieczyszczone.

Lasy w gminie miejskiej Lubaczów zajmują powierzchnię 269 ha, co stanowi 10,7 % powierzchni miejskiej.

Kopaliny w granicach miasta to złoża gazu ziemnego „Lubaczów I” w południowo zachodniej części miasta.

Obiekty chronione na terenie miasta objęte są ochroną konserwatorską obiekty i zespoły zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków. Obiekty w obszarze staromiejskim z placem rynkowym w środku, obszar zamku lubaczowskiego z jego przyległymi terenami oraz zabudowa podmiejska objęte ochroną konserwatorską stanowią atrakcję miasta. Planuje się wykorzystać dla celów turystyki.

Hałas w mieście związany jest z komunikacją drogową i kolejową. Z tą gałęzią gospodarki związane jest również niebezpieczeństwo poważnych awarii przy przewozie ładunków niebezpiecznych.

Odpady komunalne w mieście zebrano w 2003 r – 3 595 Mg odpadów z gospodarstw domowych i obiektów użyteczności publicznej, co stanowi – 40,0 % ogólnej ilości odpadów komunalnych w powiecie lubaczowskim. Dotychczasowy sposób postępowania z odpadami komunalnymi polega na zorganizowanej zbiórce odpadów niesegregowanych. Zbiórką objętych jest ok. 90 % ludności w mieście. Odpady z terenu miasta są składowane na składowisku odpadów komunalnych. Odpady z sektora gospodarczego wynoszą – 2 675,7 Mg, co stanowi 13 % globalnej ilości odpadów wytworzonych w skali powiatu lubaczowskiego. Z ogólnej masy odpadów wykorzystane jest 98,7 % wszystkich odpadów. Unieszkodliwiane przez składowanie jest 0,73 % odpadów. Odpady niebezpieczne – powstają głównie z sektora gospodarczego. Miasto Lubaczów wytworzyło w 2003 r. – 65,51 Mg odpadów niebezpiecznych. Z ogólnej ilości wytworzonych odpadów niebezpiecznych wykorzystano – 60 %, a termicznie unieszkodliwiono ok. 21,2 %. W odpadach niebezpiecznych wyszczególniono odpady zawierające azbest, których ilość na terenie miasta wg danych z Urzędu Miasta ustalono na 396 Mg oraz wycofane z eksploatacji pojazdy,

których ilość roczna wynosi ok. 32 szt. Zbiórka, transport i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych jest prowadzona przez specjalistyczne firmy z zewnątrz posiadające zezwolenia na tego typu działalność.

Na realizację zadań z dziedziny ochrony środowiska miasto Lubaczów wydało w ostatnich latach – 3 351,06 tys. zł, z przeznaczeniem głównie na budowę kanalizacji.

1.3 Ustalenia programu

W programie ochrony środowiska wymieniono priorytety realizacji określonych celów strategicznych i przypisanych im pól strategicznych, uwzględniając ważność ich realizacji dla Programu według następującej kolejności:

- a) ochrona i poprawa jakości środowiska,
- b) racjonalne użytkowanie zasobów środowiska,
- c) edukacja ekologiczna, dostęp do informacji i poszerzanie dialogu społecznego.

Strategia rozwoju miasta Lubaczów zakłada jako główny cel rozwój gospodarczy na bazie istniejących podmiotów gospodarczych oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Rozwój przedsiębiorczości, ma z kolei zapewnić odpowiedni poziom życia mieszkańców. Realizacja tych zadań jest połączona z rozwojem infrastruktury warunkującej ochronę środowiska.

W programie jako główne cele z zakresu ochrony środowiska przewidziano:

w zakresie gospodarki odpadami:

- objęcie selektywną zbiórką odpadów 100 % mieszkańców miasta,
- organizacja Miejskiego Punktu Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych (MPZON),
- partycypację w budowie Powiatowego Zakładu Zagospodarowania Odpadów (PZZO lub ZZO),

w gospodarce wodnej:

- modernizacja stacji uzdatniania wody ujęcia komunalnego,
- budowę kanalizacji dla brakujących rejonów miasta,
- ochrona przed powodzią poprzez regulację rzek.

Program zakłada zadania do realizacji mające na celu ograniczanie zanieczyszczeń wprowadzanych do środowiska, w tym do powietrza i wód powierzchniowych oraz ochronę przed hałasem. Realizacji wszystkich działań mają służyć plany i programy edukacyjne.

1.4 Harmonogram realizacji działań

Program zawiera harmonogram realizacji działań mających zapewnić dotrzymanie standardów jakości środowiska w mieście Lubaczów. Szacunkowe koszty na realizację zadań ujętych w Programie w latach 2004 – 2007 wynoszą – **9 295,5 tys. zł**, w tym działania inwestycyjne wyniosą – **8 919,5 tys. zł**. Działania nie inwestycyjne wstępnie oszacowano na **376,08 tys. zł**.

Środki na sfinansowanie zadań planowane są w ok. 35 % z budżetu miasta, a pozostałe z funduszy celowych i środków pomocowych z UE.

1.5 Wnioski

Realizacja ustaleń programu pozwoli na:

Woda i ścieki – objęcie zbiorowym zaopatrzeniem w wodę oraz zbiorowym odprowadzeniem ścieków wszystkich mieszkańców miasta. Kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno – ściekowej pozwoli na poprawę jakości wód powierzchniowych. Regulacja cieków wodnych oraz budowa ewentualnych obwałowań zapewni ochronę terenów w dolinach rzek Lubaczówki i Sołotwy przed powodzią.

Odpady komunalne – objęcie selektywną zbiórką wszystkich mieszkańców miasta (100 %). W okresie obowiązywania programu i planu gospodarki odpadami musi zostać zorganizowany MPZON. Dla odpadów z sektora gospodarczego w dalszym ciągu będą prowadzone procesy odzysku.

Ochrona przed hałasem będzie realizowana poprzez przebudowę i rozbudowę dróg miejskich oraz poprawę ich nawierzchni.

W okresie obowiązywania Programu prowadzone będzie szereg działań mających na celu wdrażanie produkcji energii „ekologicznie czystej” z odnawialnych źródeł, jakimi są: energia spiętrzeń wodnych, promieniowania słonecznego, biomasy i siły wiatru oraz rozwój rolnictwa ekologicznego.

Miejski Program Ochrony Środowiska ustala zadania do realizacji przez miasto Lubaczów oraz wskaźniki pozwalające na monitorowanie realizacji programu.

2. WSTĘP

2.1 Przesłanki ogólne

Program ochrony środowiska dla miasta Lubaczowa jest wynikiem realizacji obowiązku wynikającego z ustawy Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. 2001 r., nr 62, poz. 627 z późn. zmianami).

Art. 17 ust. 1 stanowi, że powiatowe i gminne programy ochrony środowiska sporządza zarząd województwa, powiatu oraz wójt gminy, burmistrz lub prezydent miasta, w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, przy czym ich projekty są opiniowane odpowiednio przez zarząd jednostki wyższego szczebla do spraw środowiska (art. 17 ust. 2). Programy te powinny określać wymagania odnoszące się do polityki ekologicznej Państwa (art. 14 ust. 1), a w szczególności:

1. cele ekologiczne
2. priorytety ekologiczne

3. rodzaj i harmonogram działań proekologicznych
4. środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe

Projekt Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miejskiej Lubaczów został opracowany przez **Burmistrza Miasta Lubaczów**.

Projekt opracowano we współpracy z Urzędem Miasta w Lubaczowie.

Przy opracowaniu projektu uwzględniono aktualne uregulowania prawne w zakresie ochrony środowiska. W pracy wykorzystano również:

1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Lubaczów z 1999 roku.
2. Strategia rozwoju miasta Lubaczów z 1999 roku.

O przyjęciu określonych celów, kierunków działań i priorytetów w strategii działań na rzecz ochrony środowiska, poprawy i racjonalnego wykorzystania środowiska zdecydowały następujące aspekty:

- a) specyfika miasta Lubaczowa (stan i zasoby środowiska, uwarunkowania środowiskowe, możliwości rozwoju gospodarczego, społecznego oraz możliwości finansowania przedsięwzięć ze źródeł budżetowych i pozabudżetowych),
- b) analiza stanu środowiska w mieście obejmująca:
  - analizę problemów z dziedziny ochrony środowiska istotnych dla miasta,
  - analizę problemów możliwych do rozwiązania na poziomie miasta,
  - diagnozę istniejącego stanu środowiska, opracowaną na bazie danych agregowanych na poziomie miasta,
- c) gminne i powiatowe dokumenty strategiczne, nakreślające kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przewidujące realizację zadań z dziedziny ochrony środowiska wynikające z integracji z Unią Europejską,
- d) opinie i wnioski gminnych jednostek samorządowych, zebrane na etapie opracowania Programu w trakcie procedury opiniowania projektu programu, dotyczące:
  - proponowanych przedsięwzięć,
  - priorytetów o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym,
- e) konieczność okresowej weryfikacji celów zawartych w Programie.

Projekt Programu uwzględnia dane zawarte w Miejskim Planie Gospodarki Odpadami. Integralną część Programu stanowi załącznik:

Nr 1 - Aktualny stan zasobów środowiska w mieście Lubaczów i planowane zmiany

2.2 Podstawy prawne

Ten rozdział w całości wykorzystuje zapisy z Wojewódzkiego i Powiatowego Programu Ochrony Środowiska. Podstawowe dokumenty wykorzystane przy opracowaniu programu:

- regulacje prawne w ramach Unii Europejskiej,
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U Nr 62 z 2001 r. poz. 627 z póź. zm.),
- *Prawo wodne* – ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. (Dz. U Nr 115 z 2001 r. poz. 1229 z póź. zm),
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U Nr 92, poz. 880),
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. *o lasach* (tekst jednolity Dz. U Nr 56 z 2000 r. poz. 679),
- *Prawo geologiczne i górnicze* z dnia 4 lutego 1994 r. (Dz. U. Nr 27 z 1994 r. poz. 96 z późn. zm.),
- Ustawa *o ochronie gruntów rolnych i leśnych* (Dz. U Nr 16 z 1995 r. poz. 78 z póź. zm.),
- Ustawa *o zagospodarowaniu przestrzennym* (tekst jednolity Dz. U Nr 15 z 1999 r. poz. 139 z póź. zm.),
- Rozporządzenie właściwych organów (minister, wojewoda) w sprawie tworzenia obszarów i obiektów prawnie chronionych.

W ustawie *Prawo Ochrony Środowiska* (tytuł I dział II, art. 3 pkt 13) wprowadzono następujące zasady ogólne dotyczące definicji oraz zasad ochrony środowiska.

1. Przez ochronę środowiska rozumie się podjęcie lub zaniechanie działań, umożliwiające zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej; ochrona to polega w szczególności na :
  - a) racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
  - b) przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom,

- c) przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego.
2. Poprzez zasadę zrównoważonego rozwoju rozumie się taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia jak i przyszłych pokoleń.

Zarówno cele założone w „*II Polityce ekologicznej państwa*” (MŚ,2000) jak i zasady postępowania z zasobami środowiska, stanowią podstawę do sformułowania zadań w Programie Ochrony Środowiska dla miasta Lubaczów.

Przyjęty cel nadrzędny polityki ekologicznej państwa ma być realizowany zgodnie z :

- **zasadą zrównoważonego rozwoju** (pkt 12) – rozumianą jako równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych, czyli integrowania zagadnień ochrony środowiska z polityką w poszczególnych dziedzinach gospodarki;
- **zasadą przezorności i wysokiego poziomu ochrony środowiska** (pkt 13), która przewiduje rozwiązanie pojawiających się problemów już wtedy, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo (po „bezpiecznej stronie”) a nie dopiero wtedy, gdy istnieje pełne tego naukowe potwierdzenie;
- **zasadą integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi** (pkt 14), która wynika z konstytucyjnej zasady zintegrowanego rozwoju i skutkuje zasadami prewencji (w tym ideą likwidacji zanieczyszczeń u źródła), przezorności i wysokiego poziomu ochrony środowiska;
- **zasadą równego dostępu do środowiska przyrodniczego** (pkt 15) – traktowaną w następujących kategoriach :
  - sprawiedliwości międzypokoleniowej
  - sprawiedliwości międzyregionalnej i między grupowej
  - równoważenia szans pomiędzy człowiekiem a przyrodą
- **zasadą regionalizacji** (pkt 16) – oznaczającą, przy konstruowaniu i stosowaniu narzędzi polityki ekologicznej, m.in.: rozszerzenie uprawnień dla samorządu terytorialnego i wojewodów lub regionalizowane ogólnokrajowych narzędzi polityki ekologicznej;

- zasadą uspołeczniania (pkt 17) – realizowana przez stworzenie instytucjonalnych, prawnych i materialnych warunków do udziału obywateli, grup społecznych i organizacji pozarządowych w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju, przy jednoczesnym rozwoju edukacji ekologicznej, rozbudzania świadomości i wrażliwości ekologicznej oraz kształtowania nowej etyki zachowań wobec środowiska;
- **zasadą „zanieczyszczający płaci”** (pkt 18) – oznaczającą złożenie pełnej odpowiedzialności, w tym materialnej, za skutki zanieczyszczania i stwarzania innych zagrożeń dla środowiska na sprawcę, tj. na jednostki użytkujące zasoby środowiska;
- **zasadą prewencji** (pkt 19), która zakłada, że przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska powinno być podejmowane na etapie planowania i realizacji przedsięwzięć w oparciu o posiadaną wiedzę, wdrożone procedury ocen oddziaływania na środowisko oraz monitorowanie prowadzonych przedsięwzięć;
- **zasadą stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT)** (pkt 20), w tym najlepszych, dostępnych technologii uzasadnionych ekologicznie (zasada BAT NEEC);
- **zasadą subsydiarności** (pkt 21) – oznaczającą stopniowe przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny;
- **zasadą klauzul zabezpieczających** (pkt 22) - umożliwia stosowanie w uzasadnionych przypadkach ostrzejszych środków w porównaniu z wymaganiami prawa ekologicznego;
- **zasadą skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej przedsięwzięć ochrony środowiska** (pkt 23) – ma zastosowanie do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska, a następnie, w trakcie i po zakończeniu ich realizacji – do oceny osiągniętych wyników.

Do głównych priorytetów krótkookresowych i średniookresowych określonych w II Polityce Ekologicznej Państwa należą :

- ostateczne dostosowanie polskiego prawa do regulacji prawnych Unii Europejskiej;

- przygotowanie strategii gospodarowania zasobami ochrony środowiska na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym;
- nadanie programom konkretnych zadań mierzalnych poprzez system, wskaźników środowiskowych,
- rozszerzenia gamy narzędzi ochrony środowiska stosowanych w praktyce,
- identyfikacja zagrożeń środowiskowych i rozszerzenie zakresu prac na rzecz ich zapobiegania i likwidacji,
- wdrożenie skutecznego systemu kontroli i nadzoru nad wprowadzaniem do środowiska substancji powodujących znaczne zanieczyszczenie
- nadanie programom charakteru edukacyjnego.

Program Ochrony Środowiska dla miasta Lubaczowa ma na celu przekazanie społeczeństwu, przedsiębiorcom, samorządowi w mieście ogólnych informacji na temat zasobów przyrodniczych i jakości poszczególnych elementów środowiska. Opracowanie pozwoli wytypować najważniejsze problemy ochrony środowiska naturalnego, jego zasoby w mieście oraz zaproponować sposoby i metody ich rozwiązywania w określonych okresach czasu.

Projekt programu podlega zaopiniowaniu przez organy wykonawcze miasta. Powyższe organy udzielają opinii dotyczących POŚ w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące od dnia otrzymania projektu. Nie udzielenie opinii w tym terminie uznaje się za opinię pozytywną (art. 14.8).

3. CHARAKTERYSTYKA MIASTA LUBACZÓW

3.1 Położenie i granice

Miasto Lubaczów położone jest na krańcach województwa podkarpackiego zaledwie kilkanaście kilometrów od granicy z Ukrainą (obwód lwowski). Gmina miejska Lubaczów graniczy z gminą wiejską Lubaczów od strony północnej, wschodniej i południowej, od zachodu z gminą Oleszyce i od północy na wąskim odcinku graniczy z gminą Cieszanów.

Przez Lubaczów przepływają dwie rzeki : Wisznia i Sołotwa, które na obrzeżach miasta łączą się w Lubaczówkę.

Lubaczów jest samodzielną gminą miejską, a równocześnie siedzibą władz dużej gminy wiejskiej obejmującej 21 okolicznych miejscowości, siedzibą powiatu i diecezji.

3.2 Powierzchnia i dane statystyczne

Powierzchnia miasta Lubaczów wynosi 25,74 km² i należy do przeciętnej wielkości w skali województwa podkarpackiego. Miasto zamieszkuje **13 233** osoby wg stanu na koniec 2003 roku. Oznacza to, niższy od przeciętnego w województwie wskaźnik gęstości zaludnienia w miastach - **514** osób/km² (średnia w województwie podkarpackim dla miast – 827 osób/km²) oraz wyższy w powiecie w miastach (średni wskaźnik – 371 osób /km²).

Tab. 1. Liczba ludności Lubaczowa – dane z 2001 roku

Nazwa jednostki administracyjnej	Powierzchnia w km ²	Ludność	
		Ogółem	%
Powiat ogółem	1 308	58 019	100
Miasto Lubaczów	25,74	12 794	22,05

Dane wg Rocznika Statystycznego Woj. Podkarpackiego 2002 r.

3.3 Położenie geograficzne

Wg klasyfikacji fizjograficznej J. Kondrackiego – Lubaczów leży w megaregionie Karpat Zachodnich z Podkarpaciem w granicach prowincji – Kotlina Sandomierska, a szczególnie – w mezoregionie – Płaskowyżu Tarnogrodzkiego.

Płaskowyż Tarnogrodzki jest ograniczony od północy doliną Tanwi, od zachodu Doliną Dolnego Sanu, od południa doliną rzeki Szkło od wschodu zaś krawędzią Roztocza. Płaskowyż jest zbudowany z ilów miocénskich, na których zalegają gliny i piaski czwartorzędowe. Wysokości względne mieszczą się w granicach 220 – 280 m. a względne od 30 – 60 m. Region ma charakter rolniczy, jednakże na północ od doliny Lubaczówki, między Sieniawą a Lubaczowem występuje dość rozległy kompleks wielogatunkowych, mieszanych lasów.

3.4 Rzeźba terenu

- W ujęciu szczegółowym teren miasta Lubaczowa znajduje się w obrębie obniżenia, będącego rozległą równiną akumulacyjną wieku młodoplejstoceniowego. Równinę okalają wzniesieniami wysoczyzny plejstoceniowej od zachodu, wschodu i południa, rozcięta współczesnymi holoceniowymi dolinami rzeki Sołotwy i Lubaczówki.

Równina akumulacyjna wznosi się od ok. 210,0 – 220,0 m. n.p.m. Jej powierzchnia jest płaska w północnej i zachodniej części a lekko falista w części pół-wsch. – Mazury. Przeważają spadki poniżej 5 %. Monotonny krajobraz równiny urozmaicają niewysokie wydmy do 2,0 m. Jedynie w rejonie dzielnicy Mazury i wsi Bałaje wysokość wydmy dochodzi do ok. 4 m.

W części południowo-wschodniej miasta występują liczne zagłębienia, będące śladami dawnych koryt Lubaczówki i jej dopływów.

Terasy zalewowe rzek Sołotwy i Lubaczówki wcięte są w równinę akumulacyjną i ograniczone najczęściej krawędziami o bardzo różnych wysokościach, wahających się od 2,0-8,0 m. Jedynie zachodnia granica doliny Sołotwy nie zaznacza się wyraźniej w terenie.

Wysokości bezwzględne tarasów rzecznych wahają się od 204,0 m. n.p.m – w dolnych odcinkach, do ok. 210,0 m. n.p.m - w górnych odcinkach. Nad rzekami tarasy wznoszą się ok. 1,0 – 3,0 m. Powierzchnia tarasów zalewowych jest płaska, wyrównana, a spadki nie przekraczają 2 %.

Geologia i geomorfologia

Obszar miasta Lubaczowa posiada dość jednolitą budowę geologiczną. Podłoże budują mioceńskie iły krakowieckie zalegające na głęb. 10,0 do 35,0 m. p.p terenu. Na nich zalegają czwartorzędowe utwory, akumulacji wodnej wieku młodopleistoceniowego i holoceniowego.

Równiny akumulacyjne, które towarzyszą rzekom są pokryte osadami wodnymi wieku młodoplejstoceniowego z przewagą utworów piaszczystych frakcji drobnej i pylastej – w stropie, średniej i grubej – w spągu, przechodzącej lokalnie w żwir. Piaszki lokalnie przewarstwione są mułkami lessopodobnymi. Miąższość utworów młodoplejstoceniowych waha się przeciętnie od 20,0 do 30,0 m. W wyższych partiach dolin spotyka się mniej utworów próchnicznych lub o niewielkiej miąższości. Przeważają piaszki zawierające w stropie domieszkę próchnicy. Pod nimi zalegają piaszki, przykrywające iły krakowieckie, które w obrębie dolin występują na nieco mniejszych głębokościach niż na równinie akumulacyjnej, rzędu 10,0 – 20,0

Klimat

Klimat Lubaczowa wg Kondrackiego należy do XVII – tej dzielnicy klimatyczno-rolniczej Sandomiersko-Rzeszowskiej. Klimat ten charakteryzuje się cechami kontynentalnymi, do których należą surowe zimy i ciepłe lata.

Średnia temperatura roczna powietrza w Lubaczowie wynosi 7,8°C, zaś amplituda roczna – 22,9 °C.

Pierwsze przymrozki notowane są już we wrześniu, a ostatnie w maju. Średnia temperatura stycznia wynosi - 4,9°C. Jesień na terenie Lubaczowa jest długa i ciepła, wiosna natomiast jest znacznie chłodniejsza niż jesień a gwałtowny wzrost temperatury notuje się dopiero w maju. Latem średnia temperatura w lipcu wynosi + 18 °C.

W ciągu roku liczba dni z mgłą w tym rejonie wynosi średnio 29.

Tab. 2 Charakterystyka krain klimatycznych (wg Okołowicza)

Regiony klimatyczne Średnia temperatura w °C Czas trwania w dniach Opad roczny

[mm] Stycznia Lipca Zimy Lata Nizinny Sandomierski

(Subregion)- 3+ 1890-100do 100550-700

Ze względu na swoje położenie geograficzne miasto Lubaczów podlega wpływom klimatu kontynentalnego Europy południowo-wschodniej. Występujące tu zróżnicowania rzeźby mają bezpośredni wpływ na kształtowanie się klimatu lokalnego.

Klimat charakteryzuje się znaczną amplitudą temperatur w skali roku 21-22°C. Średni czas trwania termicznych pór roku wynosi: przedwiośnie – 24 dni, wiosna – 54 dni, lato - 107 dni, jesień – 57 dni, przedzimie – 28 dni i zima 89 dni.

Okres wegetacji roślin jest jednym z najdłuższych w Polsce i wynosi 205-255 dni.

Dominują wiatry z kierunków zachodnich (W, SW, NW). Średnie zachmurzenie wynosi 63 % pokrycia nieba i należy do najmniejszych w Polsce.

Gospodarka miasta

Na terenie miasta działają podmioty o randze ogólnokrajowej, do których należą:

Zakład Maszyn Budowlanych Sp. z o.o.

Zakład Wyrobów Galanteryjnych Sp. z o.o.

- Lubaczowskie Przedsiębiorstwo Robót Drogowych Sp. z o. o.
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska.

Pozostałe przedsiębiorstwa należą do małych i bardzo małych tworzonych przez indywidualnych przedsiębiorców. Wg danych Rocznika Statystycznego Woj. Podkarpackiego w 2001 r. zarejestrowanych było 917 podmiotów gospodarczych, z czego prywatnych – 867. Sektor publiczny (państwowy i samorządowy) 49 podmiotów i 1 podmiot zagraniczny.

Wg wybranych sekcji PKD w mieście zdecydowanie dominują podmioty z branży handlowej – 368 oraz obsługi nieruchomości – 96 podmiotów. Najmniejszą grupę stanowią podmioty zajmujące się transportem oraz edukacją, odpowiednio – 24 i 34.

Działalność podmiotów gospodarczych jest nastawiona na obsługę mieszkańców regionu.

4. DIAGNOZA STANU ŚRODOWISKA I ZAGROŻENIA

4.1 Powietrze atmosferyczne

4.1.1 Wstęp

Podstawowym dokumentem określającym wymagania dotyczące oceny i zarządzania jakością powietrza w krajach Unii Europejskiej jest Dyrektywa 96/62/EC z dnia 27.09.1996 r. w sprawie oceny i zarządzania jakością otaczającego powietrza i dyrektywy pochodne.

Dyrektywy określają kryteria jakości powietrza oraz tworzą mechanizmy działań mających na celu:

- utrzymywanie jakości powietrza na obszarach, gdzie jest ona wystarczająca,
- planowanie poprawy jakości powietrza na obszarach, gdzie nie spełnia ona założonych kryteriów.

Oceny dokonuje się, co roku, na podstawie pomiarów stężeń w stałych punktach lub pomiarów wskaźnikowych, obliczeń modelowych, obiektywnych metod szacowania czy metod łączonych.

Obowiązek prowadzenia oceny dotyczy następujących zanieczyszczeń:

- dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu zawieszonego PM10, ołowiu, benzenu, tlenu węgla, ozonu,

przy uwzględnieniu kryterium związanego z ochroną zdrowia oraz

- dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, ozonu,

przy uwzględnieniu kryterium związanego z ochroną roślin/ekosystemów.

W Polsce zagadnienia ochrony powietrza uregulowane są w ustawie Prawo ochrony środowiska i rozporządzeniach Ministra Środowiska.

Miasto Lubaczów znajduje się w jednej z dwudziestu pięciu stref ustanowionych na terenie województwa podkarpackiego, których granice pokrywają się z granicami powiatów.

Dopuszczalne poziomy substancji ustanowione w celu ochrony zdrowia dla roku 2003 w odniesieniu dla miasta Lubaczów znajdującego się w strefie powiatu lubaczowskiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Kryterium ochrony zdrowia

Substancja	Okres uśredniania wyników pomiarów	Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Wartość marginesu Tolerancji w 2003 roku	Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu powiększony o margines tolerancji za 2003 r ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Dopuszczalna częstość przekroczenia Dopuszczalnego poziomu w roku kalendarzowym
Benzen	Rok kalendarzowy	5	5	10	-
Dwutlenek Azotu	Jedna godzina	200	70	270	18 razy
	Rok kalendarzowy	40	14	54	-
Dwutlenek	Jedna godzina	350	90	440	24 razy

	24 godziny	150	-	150	3 razy
Ołów	Rok kalendarzowy	0,5	0,2	0,7	-
Ozon	8 godzin	120	0	120	60 dni*
Pył zawieszony PM10	24 godziny	50	10	60	35 razy
	Rok kalendarzowy	40	3,2	43,2	-
Tlenek węgla	8 godzin	10 000	4 000	14 000	-

* liczba dni z przekroczeniami poziomu dopuszczalnego w roku kalendarzowym, uśredniona w ciągu ostatnich 3 lat

Dopuszczalne poziomy substancji ustanowione dla kryterium ochrony roślin w roku 2003 w odniesieniu dla Lubaczowa znajdującego się w strefie powiatu lubaczowskiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Kryterium ochrony roślin

Substancja	Okres uśredniania wyników pomiarów	Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu
Tlenki azotu	rok kalendarzowy	40 (µg/m ³)
Dwutlenek siarki	rok kalendarzowy	40 (µg/m ³)
Ozon (AOT40)	okres wegetacyjny (1 V – 31 VII)	24 000 (µg/m ³)

4.1.2 Źródła zanieczyszczeń i wielkość emisji zanieczyszczeń

Miasto Lubaczów jest typową gminą miejską, co przy równoczesnym braku dużych zakładów przemysłowych powoduje, że zanieczyszczenie powietrza jest tu niewielkie.

Główne źródła powstawania zanieczyszczenia powietrza w Lubaczowie stanowią:

- źródła punktowe (głównie kominy gospodarstw domowych i niewielkich zakładów przemysłowych),
- liniowe (główne szlaki komunikacji drogowej).

Emisja zanieczyszczeń podstawowych gazowych (CO, NO₂ i SO₂) i pyłowych na terenie miasta Lubaczowa pochodzi głównie z procesów energetycznego spalania paliw.

Emisja zanieczyszczeń specyficznych, jest niewielka i związana głównie z rozwojem motoryzacji oraz zakładami przemysłowymi o znaczeniu ponadlokalnym..

Według danych szacunkowych opartych o sprzedaż paliw dla ludności miasta, emisja zanieczyszczeń do powietrza w 2003 roku w mieście Lubaczów wyniosła: zanieczyszczeń

pyłowych 114,0 Mg z procesów energetycznego spalania paliw, zaś emisja zanieczyszczeń gazowych – 1011,5 Mg również z procesów spalania paliw.

W emisji zanieczyszczeń gazowych największy udział, bo aż 81,0 % miał tlenek węgla, zaś najmniejszy – tlenki azotu 1 %.

W tabeli niżej zestawia się emisję zanieczyszczeń gazowych w Lubaczowie w 2003 r. uzyskaną bezpośrednio od podmiotów gospodarczych [Mg]. Brak danych z tego zakresu w Powiatowym Programu Ochrony Środowiska (PPOŚ) uniemożliwia porównanie z wielkością emisji w sali powiatu.

Tabela 5. Wielkość emisji zanieczyszczeń ze źródeł podmiotów gospodarczych na terenie Lubaczowa w 2003 r.

Obszar	Ogółem	SO ₂	NO ₂	CO	Inne	Pyły ogółem
Miasto Lubaczów	200,97	41,5	8,91	123,4	0,86	26,3
Paleniska domowe mieszkańców	1125,46	140,8	9,5	825,0	36,16	114,0

Z danych zawartych w tabeli wynika, że głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest niska emisja z palenisk domowych. W niniejszym programie oszacowano wielkość tej emisji zanieczyszczeń na podstawie ilości sprzedanego opału oraz wskaźników emisji.

Emisja przemysłowa na terenie miasta Lubaczowa jest pomijalnie mała. Jej źródłem jest HSW Zakład Maszyn Budowlanych Sp. z o.o. z procesów lakierowania, Zakład Wyrobów Galanteryjnych oraz „INWASTOL” Zakład Pracy Chronionej Adam Grzebyk. W tabeli niżej zestawia się wielkość emisji z podanych źródeł.

Tabela 6. Wielkość emisji przemysłowej

Rodzaj substancji zanieczyszczającej	Ilość roczna w kg
Alkohol butylowy	41,8
Etoksyetanol	32,6
Benzyna	32,8
Chlorowódór	294,0

Cyjanowodór	7,0
Farbasol	4,98
Ksylen	220,6
Octan butylu	31,8
Octan etylu	0,38
Toluen	12,83

Z danych zawartych w tabeli wynika, że emisja zanieczyszczeń specyficznych z procesów przemysłowych jest stosunkowo mała.

Zanieczyszczenia komunikacyjne podaje się w oparciu o Raport WIOŚ w Rzeszowie o stanie jakości środowiska za 2003 r. Na tej podstawie oraz biorąc pod uwagę długość dróg oszacowano wielkość emisji od środków komunikacji drogowej na terenie miasta Lubaczowa. Długość dróg wojewódzkich wynosi ok. 10 km, powiatowych – 4,874 km.

Tabela 7. Emisja zanieczyszczeń pochodzących od środków transportu na terenie miasta

Rodzaj dróg	CO [Mg/rok]	Benzen [Mg/rok]	NO _x [Mg/rok]	Pyły [Mg/rok]	Pb [Mg/rok]	SO ₂ [Mg/rok]
Drogi wojew.	22,9	0,168	9,29	0,33	0,002	0,6

W ocenie ogólnej miasto nie posiada znaczących źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza. Główny udział ma emisja z niskich kominów gospodarstw domowych. Miasto posiada możliwości podłączenia wszystkich gospodarstw do sieci gazu ziemnego, jednak ze względu na koszty opalania budynków gazem, obserwuje się w ostatnich latach zmianę paliwa gazowego na paliwo stałe: drewno (trociny i zrżyny) i węgiel kamienny. Jako niekorzystne należy odnotować spalanie odpadów typu opakowania plastikowe i inne odpady tworzyw sztucznych w paleniskach domowych.

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń jest energetyczne spalanie paliw stałych z przewagą węgla kamiennego, w mniejszych ilościach spalany jest koks i drewno.

4.1.3 Stan jakości powietrza

Ocena jakości powietrza na terenie całego kraju dokonywana jest w ramach monitoringu państwowego.

Wyniki oceny stanu jakości powietrza w ostatnich latach na terenie obszaru województwa podkarpackiego, obejmujące również miasto Lubaczów, są przedstawiane w opracowaniach Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie - Wydział Monitoringu Środowiska pn. „Ocena roczna jakości powietrza w województwie podkarpackim”.

Na terenie Lubaczowa zlokalizowana jest jedna stacja monitoringu powietrza pozostająca pod nadzorem WISE. Stacja ta prowadzi metodą pasywną pomiary wskaźnikowe zanieczyszczenie powietrza dla następujących substancji: dwutlenku siarki SO₂, dwutlenku azotu NO₂, pyłu zawieszonego.

Wartości stężeń średniorocznych na terenie miasta Lubaczów w 2003 r. przedstawione w w/w opracowaniu nie przekraczają:

- dla dwutlenku siarki	-	4,41 µg/m ³ ,
- dla dwutlenku azotu	-	21,05 µg/m ³ ,
- dla pyłu zawieszonego PM-10	-	25,0 µg/m ³ .

Opracowanie zawiera również wyniki klasyfikacji stref w poszczególnych rodzajach zanieczyszczeń ze względu na ochronę zdrowia jak również ze względu na ochronę roślin.

4.1.4 Wyniki klasyfikacji stref

4.1.4.1 Wyniki klasyfikacji ze względu na ochronę zdrowia

Dwutlenek siarki

Na terenie Lubaczowa w strefie powiatu lubaczowskiego jak i w całym województwie podkarpackim w 2003 roku nie stwierdzono przekroczeń stężeń 24-godzinnym, ani stężeń średniorocznych SO₂.

Wobec powyższego pod względem zanieczyszczenia dwutlenkiem siarki dla kryterium ochrony zdrowia, strefa powiatu lubaczowskiego na terenie, której jest położony Lubaczów została zakwalifikowana do klasy A.

Dwutlenek azotu

Na podstawie analiz wyników pomiarów za 2003 rok nie stwierdzono żadnych przekroczeń stężeń 24-godzinnym dwutlenku azotu na terenie województwa podkarpackiego.

Wobec powyższego pod względem zanieczyszczenia dwutlenkiem azotu dla kryterium ochrony zdrowia, strefa powiatu lubaczowskiego na terenie, której jest położony Lubaczów została zakwalifikowana do klasy A.

Pył zawieszony PM10

Na podstawie wyników pomiarów uzyskanych z wybranych stacji pomiaru pyłu metodą reflektometryczną za 2003 rok, sporządzono mapę z rozkładem stężeń pyłu na terenie województwa podkarpackiego.

Średnioroczne stężenia pyłu w Lubaczowie nie przekraczają wartości $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Wobec powyższego pod względem zanieczyszczenia pyłem PM10 dla kryterium ochrony zdrowia, strefa powiatu lubaczowskiego na terenie, której jest położony Lubaczów została zakwalifikowana do klasy A.

Benzen

Wyniki stężeń benzenu uzyskano głównie z pomiarów pasywnych. Na terenie Lubaczowa należącego do strefy powiatu lubaczowskiego oszacowane stężenie w roku kalendarzowym dla benzenu wynosi do $1,9 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Wobec powyższego pod względem zanieczyszczenia benzenem dla kryterium ochrony zdrowia, strefa powiatu lubaczowskiego na terenie, której jest położone miasto Lubaczów została zakwalifikowana do klasy A.

Ołów

Na podstawie pomiarów okresowych w pyle zawieszonym na stacjach pomiarowych w Przemyślu i Jaśle oszacowano stężenia ołowiu w powietrzu na terenie województwa podkarpackiego jako bardzo niskie.

Wobec powyższego pod względem zanieczyszczenia ołowiem dla kryterium ochrony zdrowia, strefa powiatu lubaczowskiego na terenie, której jest położone miasto Lubaczów została zakwalifikowana do klasy A.

Tlenek węgla

Na podstawie pomiarów ze stacji mobilnej Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska oraz stacji automatycznej w Sanoku oszacowano stężenia tlenu węgla w poszczególnych strefach na terenie województwa podkarpackiego.

Na podstawie tych pomiarów wszystkie strefy w województwie podkarpackim w tym strefa lubaczowska na terenie, której jest położone miasto Lubaczów zostały zakwalifikowane pod względem zanieczyszczenia tlenkiem węgla dla kryterium ochrony zdrowia do klasy A.

Ozon

Na podstawie analizy stężeń ozonu ze stacji pomiarowych zlokalizowanych na terenie województwa małopolskiego oraz pomiarów z wykorzystaniem laboratorium mobilnego, wszystkie strefy w województwie podkarpackim w tym strefa lubaczowska na terenie, której

jest położony Lubaczów zostały zakwalifikowane pod względem zanieczyszczenia ozonem dla kryterium ochrony zdrowia do klasy A.

4.1.4.2 Wyniki klasyfikacji ze względu na ochronę roślin

Dwutlenek siarki

Stężenia średnioroczne SO₂ na stacjach spełniających kryteria oceny ustanowione w celu ochrony roślin na terenie województwa podkarpackiego w 2003 roku wynosiły od 1,32 µg/m³ w Grabiu do 2,85 µg/m³ w Czarnej, co w porównaniu z wartością stężenia dopuszczalnego wynoszącą 40 µg/m³, stanowi niewielki procent.

Wobec powyższego pod względem zanieczyszczenia dwutlenkiem siarki dla kryterium ochrony roślin, strefa powiatu lubaczowskiego na terenie której, jest położone miasto Lubaczów została zakwalifikowana do klasy A.

Dwutlenek azotu

Wyniki stężeń średniorocznych dla dwutlenku i tlenków azotu na stacjach spełniających kryteria oceny ustanowione w celu ochrony roślin na terenie województwa podkarpackiego w 2003 roku wynosiły od 3,03 µg/m³ w Grabiu do 5,65 µg/m³ w Czarnej, co stanowi niewielki procent wartości stężenia dopuszczalnego.

Wobec powyższego pod względem zanieczyszczenia dwutlenkiem azotu dla kryterium ochrony roślin, strefa powiatu lubaczowskiego na terenie, której jest położone miasto Lubaczów została zakwalifikowana do klasy A.

Ozon

Na podstawie analizy stężeń ozonu ze stacji pomiarowych zlokalizowanych na terenie województwa małopolskiego oraz pomiarów z wykorzystaniem laboratorium mobilnego, wszystkie strefy w województwie podkarpackim w tym strefa lubaczowska na terenie, której jest położony Lubaczów zostały zakwalifikowane pod względem zanieczyszczenia ozonem dla kryterium ochrony roślin do klasy A.

Stan jakości powietrza w mieście Lubaczów z uwzględnieniem kryterium ze względu na ochronę zdrowie i ochronę roślin oraz klasyfikację do strefy przedstawia tabela nr 8.

Tabela 8. Stan jakości powietrza w Lubaczowie

Rodzaj zanieczyszczenia	Stężenie średnioroczne [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu ze względu na ochronę zdrowia [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu ze względu na ochronę roślin [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Klasa strefy, nazwa
Dwutlenek siarki	4,41	30,0	40,0 – roczne	A - strefa lubaczowska
Tlenki azotu	21,05	40,0	40,0	
Pył zaw. PM10	20 – 25	40,0	-	
Benzen	1,7 - 1,9	5,0	-	

Miasto Lubaczów wchodzące w skład strefy lubaczowskiej w kwalifikacji stref zarówno ze względu na kryterium ochrony zdrowia i kryterium ochrony roślin znajduje się w strefie „A”, w której obowiązują najwyższe wymagania dla jakości powietrza. W strefie tej nie występują przekroczenia wartości dopuszczalnych standardów jakości powietrza dla ustalonych kryteriów.

4.1.5 Ocena jakości powietrza w strefie zgodnie z kryteriami dla ochrony zdrowia i roślin – podsumowanie

Zgodnie z kryteriami dla ochrony zdrowia i roślin jakość powietrza atmosferycznego w strefie powiatu lubaczowskiego jest dobra i żadne z zanieczyszczeń zarówno podstawowych jak i specyficznych nie przekracza wartości dopuszczalnej.

Strefa powiatu lubaczowskiego dla każdego zanieczyszczenia osobno i w obu kryteriach (ochrony zdrowia i roślin) została zakwalifikowana do klasy A.

Strefa klasy A uznana jest za najczystsza, gdzie najwyższe stężenia zanieczyszczeń nie przekraczają dolnego progu oszacowania.

Na jakość życia mieszkańców miasta, coraz bardziej znacząco wpływ zaczyna wywierać emisja komunikacyjna. Brak punktu pomiarowego nie pozwala na jednoznaczne określenie skali zjawiska, jednakże można przypuszczać, że poza pasem jezdnią drogi wojewódzkiej, mogą być przekroczone dopuszczalne wielkości stężeń w zakresie dwutlenku azotu.

Ponadto szacuje się, że na terenach miejskich ze znacznym udziałem zabudowy jednorodzinnej, w tym również w mieście Lubaczów, może być odczuwalne w okresie zimowym zjawisko wzrostu stężeń zanieczyszczeń typowo energetycznych (dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla), spowodowane emisją niską. Może to być odczuwalne zwłaszcza w stanach pogody radiacyjnej w terenach o słabym przewietrzaniu. Jeden punkt

pomiarowy stężenie zanieczyszczeń powietrza na terenie miasta nie pozwala na pełne zweryfikowanie postawionego przypuszczenia.

4.1.6 Chemizm opadów atmosferycznych

Zanieczyszczenie z opadów atmosferycznych wprowadzają do podłoża duże zawartości związków kwasotwórczych (siarki i azotu), biogennych i metali ciężkich powoduje degradację gleb i zakwaszenie wód.

Wraz z opadami atmosferycznymi do gleb i wód powiatu lubaczowskiego wniesionych zostało ponad 4 tys. Mg związków zakwaszających, ponad 2 tys. biogenów oraz ponad 100 Mg metali ciężkich, w tym udział miasta Lubaczowa oszacowano w wysokości odpowiednio – 117,7 Mg, 58,9 Mg oraz 2,9 Mg.

4.2 Wody powierzchniowe

4.2.1 Bilans wód powierzchniowych

Miasto Lubaczów leży w dorzeczu Sanu, którego dopływami są rzeki przepływające przez miasto: Lubaczówka i jej prawobrzeżny dopływ Sołotwa. Administratorem rzek jest Podkarpacki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Rzeszowie.

Rejon miasta Lubaczowa charakteryzuje się brakiem większych zbiorników wód stojących.

Wody powierzchniowe rejonu Lubaczowa stanowią sieć rzek i potoków. Wielkość zasobów wód powierzchniowych jest niestabilna, problemem jest też ich dyspozycyjność wynikająca ze zróżnicowania warunków hydrologicznych w poszczególnych latach i dużej zmienności w czasie.

Rzeka Lubaczówka bierze początek na terytorium Ukrainy na Rostoczu Wschodnim. Długość Lubaczówki wynosi 88,2 km, z czego na Ukrainie – ok. 26 km. Powierzchnia zlewni – 822 km² w granicach Polski. W tej powierzchni uwzględniono również jej dopływ Sołotwę. W granicach miasta rzeka ma charakter nizinny. Dolina Lubaczówki jest podmokła, w wielu miejscach zabagniona, licznie występują starorzecza i rowy melioracyjne.

Rzeka ta należy do zasobnych w wodę, jednak związane z nią jest zagrożenie powodziowe.

Przepływy charakterystyczne rzeki Lubaczówki w profilu wodowskazowym Lubaczów w km 52 +200 oraz Sołotwy w odcinku ujściowym wynoszą:

	Lubaczówka	Sołotwa	Lubaczówka poniżej miasta
- średni roczny przepływ [m^3/s] -	1,84	1,36	3,47
- średni niski przepływ [m^3/s] -	0,39	0,29	0,74
- wielka woda Q1% [m^3/s] -	65,0	48,0	122,6

Najwyższe przepływy obserwowane są już od lutego, kiedy zaczyna topnieć śnieg w Kotlinie Sandomierskiej, przy czym maksimum występuje w kwietniu. Najniższe przepływy obserwuje się w jesieni i zimie - większość minimalnych przepływów występuje od września do grudnia.

Na terenie miasta występują dwa rodzaje wezbrań: roztopowe i opadowe. Wezbrania roztopowe, w odróżnieniu od wezbrań opadowych, charakteryzuje niższa kulminacja fal powodziowych i dłuższy czas trwania. Wezbrania opadowe, spowodowane deszczami nawalnymi, powodują szybko przesuujące się kulminacje fal powodziowych.

Wody powierzchniowe nie stanowią źródła zaopatrzenia w wodę mieszkańców miasta.

4.2.2 Jakość wód powierzchniowych

W 2003 roku jakość wód Lubaczówki kontrolowana była na odcinku od granicy z Ukrainą do ujścia rzeki San w dwóch przekrojach: przy granicy z Ukrainą w m. Budomierz oraz poniżej Lubaczowa w miejscowości Szczutków.

Na podstawie uzyskanych wyników stwierdzono, że rzeka Lubaczówka wprowadza na teren Polski, czyli powyżej miasta Lubaczowa wody III czystości (pod względem hydrobiologicznym) oraz II klasy czystości pod względem sanitarnym i fizyko-chemicznym. W zakresie wskaźników hydrobiologicznych o wyniku oceny zdecydowała zawartość chlorofilu „a”.

Poniżej Lubaczowa rzeka prowadzi wody nie odpowiadające normatywom (NON), ze względu wskaźnik z grupy sanitarnych – miano coli typu kałowego. III klasie czystości odpowiadają wskaźniki fizyko-chemiczne i hydrobiologiczne. W ocenie WIOŚ na jakość wód rzeki Lubaczówki poniżej miasta niekorzystny wpływ wywierają ścieki z mechaniczno-biologicznej oczyszczalni miasta. Brak badań dla rzeki Sołotwy uniemożliwia w pełni interpretację pochodzenia źródeł zanieczyszczeń rzeki. W porównaniu z rokiem 2002 nastąpiła poprawa jakości wód poniżej Lubaczowa w zakresie wskaźników fizyko-chemicznych z NON na III klasę, bez zmiany pozostał stan sanitarny jako wody NON.

Stężenie chlorofilu „a” w przekroju przy granicy z Ukrainą oraz poniżej Lubaczowa spełniało wymagania III klasy czystości wód.

Przedstawiona jakość wód rzeki Lubaczówki poniżej miasta utrzymuje się na przestrzeni ostatnich lat bez zmian, czyli jej wody nie odpowiadają normatywom od 2000 roku i wcześniej.

4.3 Wody podziemne – zasoby

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych możliwe do wykorzystania dla celów gospodarczych i mające największe znaczenie związane są z wielkimi jednostkami geologicznymi, stanowiącymi jednocześnie regiony hydrologiczne.

Większość zasobów wodnych znajduje się w Głównych Zbiornikach Wód Podziemnych (GZWP), które powinny być objęte najwyższą formą ochrony (ONO) lub wysoką ochroną (OWO).

Udokumentowane zasoby wód podziemnych miasta Lubaczowa związane są z GZWP nr 428 – „Dolina Kopalna Biłgoraj – Lubaczów” o powierzchni 376 km² i zasobach szacowanych na 38 tys. m³/d w utworach czwartorzędowych z warstwą wodonośną na głębokości 10-60 m. Miasto Lubaczów położone jest w znacznej części w granicach GZWP nr 428.

Granice i zasoby wodne zbiornika zatwierdzone są decyzją Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, natomiast strefa ochronna zbiornika jest zatwierdzona decyzją Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 19.02.1997r znak: KDH1/013/6018/97. W granicach zbiornika występują dwa poziomy wodonośne:

- I. na głębokości 1 – 2 m. od powierzchni terenu o swobodnym zwierciadle wody,
- II. na głębokości 10 m. od powierzchni terenu o napiętym zwierciadle wody, które stabilizuje się na poziomie zwierciadła I poziomu wodonośnego, czyli 1 – 2 m. od powierzchni terenu.

Dane odnośnie poziomów wodonośnych wynikające z dokumentacji hydrogeologicznej GZWP Nr 428 wskazują, na kontakt hydrauliczny między dwoma wymienionymi poziomami wodonośnymi.

Zbiornik ten obejmuje oprócz miasta Lubaczów, gminy Cieszanów, Stary Dzików i Oleszyce.

4.3.1 Jakość wód podziemnych

Jakość wód podziemnych kontrolowana jest od 1991 roku, w ramach sieci krajowej monitoringu Przez Państwowy Instytut Geologiczny. Zadaniem sieci jest stała kontrola jakości wód podziemnych we wszystkich poziomach użytkowania poza oddziaływaniem lokalnych źródeł zanieczyszczeń oraz śledzenie zmian chemizmu wód podziemnych i sygnalizacja zagrożeń. Na terenie miasta nie są prowadzone badania jakości wód podziemnych.

Krajowy monitoring jakości wód podziemnych nie uwzględnia stanowiska kontrolnego w granicach tego zbiornika, stąd brak aktualnych danych o ich jakości. Dane z tego zakresu podaje się w oparciu o materiały do strefy ochronnej GZWP Nr 428. Wg tych materiałów jakość wód zbiornika generalnie spełnia wymogi I i II klasy jakości. W rejonie Lubaczowa w wodzie podziemnej występują przekroczenia w azotanach i azotynach, które wskazują na lokalne antropogeniczne źródła ich zanieczyszczenia.

4.4 Gospodarka wodna i ściekowa

4.4.1 Zaopatrzenie ludności w wodę

Ludność m. Lubaczowa zaopatrywana jest w wodę z ujęcia wód podziemnych na potrzeby komunalne miasta. Część podmiotów gospodarczych korzysta z własnych ujęć wód podziemnych. Dane odnośnie zużycia wody podaje się na podstawie informacji użytkownika ujęcia wody.

Tabela 9. Wydajność istniejących ujęć oraz procent zaspokojenia potrzeb w mieście

Lp	Miejscowość, Gmina	Wydajność ujęć wód wgłębnych (m ³ /d)	Zapotrzebowanie Q _{max} (wskaźniki zużycia wody m ³ /d)	% zaspokojenia potrzeb	Faktyczne jednostkowe zużycie wody m ³ /Mk/d
1	m. Lubaczów	2 955,0	2 053,2	99,6	0,155 m ³ /Mk/d

Wodociągi miasta Lubaczów zasilane są głównie z ujęć wód podziemnych. Jakość wody uzdatnionej w wodociągach i koszty uzdatniania zależą od jakości wody surowej. Dla poprawy jakości ważne jest tworzenie stref ochrony bezpośredniej i pośredniej wewnętrznej i zewnętrznej wokół ujęć wody.

Woda powierzchniowa nie jest ujmowana.

W 2003 roku w Lubaczowie zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych i przez podmioty gospodarcze wyniosło 749,4 dam³, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało – 56,6 m³/rok.

Tabela 10. Zużycie wody z wodociągów w Lubaczowie w 2003 r.

Miasto	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	
	w dam ³	na 1 mieszkańca w m ³
m. Lubaczów	749,4	56,6

W ostatnich latach zmniejszyło się zapotrzebowanie na budowę nowych sieci wodociągowych i ujęć wody na rzecz modernizacji istniejących urządzeń i obiektów oraz budowy sieci i obiektów kanalizacyjnych.

4.4.2 Gospodarka ściekowa

Głównymi źródłami zanieczyszczenia wód powierzchniowych o wyraźnie antropogenicznym charakterze są ścieki komunalne i przemysłowe. Znaczący wpływ mają również spływy powierzchniowe, szczególnie z terenów stanowiących grunty orne.

Według danych użytkownika oczyszczalni ścieków w Lubaczowie, emisja ścieków komunalnych i przemysłowych do wód powierzchniowych w 2003 r. wyniosła 475,59 dam³. Obecnie miasto nie odprowadza nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych.

Tabela 11. Stan sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w mieście Lubaczów

Miasto	Sieć w km		Podłączenia prowadzące do budynków mieszkalnych		Stopień zwodociągowania / skanalizowania
	Wodociągowa	Kanalizacyjna	wodociągowa	kanalizacyjna	
m. Lubaczów	34	40,2	1693 (3742)*	754	99,6 % / 71,8 %

Uwaga: * w nawiasie podano liczbę gospodarstw domowych z uwzględnieniem budynków wielorodzinnych

W ostatnich latach nastąpiła tendencja zmniejszania się w Lubaczowie ilości ścieków wymagających oczyszczenia. Jest ona wynikiem nie tylko budowy nowych odcinków sieci

kanalizacyjnej i połączeń do tej sieci. Tendencja ta jest wynikiem również racjonalizacji zużycia wody na cele produkcyjne oraz w gospodarstwach domowych, wymuszonej przez instrumenty prawno-ekonomiczne, upowszechniania pomiaru zużycia wody oraz wprowadzania zamkniętych obiegów wodnych.

Do sieci kanalizacyjnej w mieście w ostatnim okresie zostały włączone większe podmioty gospodarcze, w tym: ZWG Sp. z o.o., Mleczarnia, Szpital Rejonowy.

Stan techniczny mechaniczno-biologicznej oczyszczalni m. Lubaczowa jest bardzo dobry i nie wymaga modernizacji. Problemem jest tylko brak magistrali przesyłowych uniemożliwiających doprowadzanie wszystkich ścieków do oczyszczalni.

Tabela 12. Gospodarka ściekowa w Lubaczowie

Oczyszczalnia ścieków					
Typ	Max. przepustowość w m ³ /d	Stan Techniczny	Ilość odprowadzan. ścieków w m ³ /d	Liczba obsługiwanych domostw	Liczba obsługiwanych mieszkańców
Mechaniczno-biologiczna	2 660	b.dobry	1303,0	2323	9404

Z danych zawartych w tabeli wynika, że do kanalizacji jest włączonych ponad 70 % mieszkańców. Brak sieci kanalizacyjnej wraz z urządzeniami (przepompowni) uniemożliwiają pełne wykorzystanie przepustowości oczyszczalni.

4.5 Gleby

4.5.1 Rodzaje gleb

Gleby miasta Lubaczowa charakteryzuje zmienność typologiczna związana z budową geologiczną, morfologią terenu, stosunkami wodnymi, charakterem szaty roślinnej oraz działalnością człowieka.

W rejonie Lubaczowa brak gleb zaliczanych do I klasy bonitacyjnej. Na tym terenie występują gleby zaliczane do II-VI klasy bonitacyjnej i są to gleby brunatne utworzone z piasków przewarstwionych mułkami lessowymi oraz pseudobielicowe i bielicowe utworzone z utworów pyłowych.

Gleby klas II-III zajmują powierzchnię 864 ha i stanowią 47,3 % ogólnej powierzchni. Gleby klasy IV zajmują 636 ha (34,8 %), zaś gleby klasy V-VI - 325 ha (17,9 %).

Gleby pochodzenia organicznego, do których należą torfy i mursze ze względu na ich ustawową ochronę nie mogą być przeznaczane na cele nie związane z rolnictwem. Również ochrony wymagają gleby klas II – III pochodzenia organicznego, które w granicach miasta zajmują ok. 45 % użytków rolnych.

Rejon Lubaczowa ukierunkowany jest na produkcję zbóż rzepaku, buraków cukrowych, warzyw.

4.5.2 Zakwaszenie gleb

Kwasowość – ważny wskaźnik degradacji gleb uprawnych powodowana jest głównie przez naturalne czynniki klimatyczno-glebowe i zanieczyszczenia kwasotwórcze oraz niewłaściwie nawożenie mineralne. Większość gleb użytkowanych rolniczo w powiecie lubaczowskim wykazuje odczyn kwaśny. Przez analogię można przyjąć, że ta tendencja dotyczy również gleb w granicach miasta. Nadmierna kwasowość gleb powoduje obniżanie ich produktywności i sprzyja migracji zanieczyszczeń w środowisku.

4.5.3 Erozja gleb

Wartość użytkowa gruntów ornych na terenie miasta Lubaczowa zostaje obniżona przez występującą erozję wodno powierzchniową. Ze względu na warunki fizjograficzne a zwłaszcza powierzchnię w miarę wyrównaną na terenie m. Lubaczowa nasilenie procesów denudacyjnych (spłukiwanie i erozja liniowa) jest niewielkie dlatego ilość gleb ulegających erozji jest nieznaczna.

4.5.4 Zanieczyszczenie gleb

Gleby miasta Lubaczowa ze względu na zawartość metali ciężkich mieszczą się w pierwszej klasie czystości. Stopień zanieczyszczenia chemicznego gleb Lubaczowa jest niewielki. Na obszarze rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy miejskiej nie stwierdza się znaczącego wpływu emisji przemysłowych na poziom zawartości metali ciężkich i aktywność promieniotwórczą w glebie.

Zanieczyszczenia gleb mają charakter punktowy, emisja z większych zakładów przemysłowych i wysypiska śmieci oraz liniowy - wzdłuż szlaków komunikacyjnych

4.5.5 Dewastacja gruntów

Na terenie miasta Lubaczowa wymaga rekultywacji teren składowiska odpadów komunalnych o powierzchni 3,9 ha. Oprócz wymienionego obiektu, nie występują tereny zdewastowane wymagające rekultywacji.

Prawo ochrony środowiska nakłada na starostów obowiązek prowadzenia corocznego rejestru zawierającego informacje o przekroczeniach standardów jakości gleby lub ziemi, z wyszczególnieniem obszarów, na których obowiązek rekultywacji obciąża starostę. W wymienionym rejestrze brak jest obszarów z terenu miasta Lubaczowa.

4.5.6 Struktura użytkowania gruntów

Według stanu na 2001 rok powierzchnia użytków rolnych m. Lubaczów wynosiła 1 826 ha, co stanowiło 70,9 % powierzchni administracyjnej miasta. W strukturze użytkowania gruntów rolnych w Lubaczowie 67,6 % stanowią grunty orne (1 237 ha), sady 0,6 % (11ha), użytki zielone 31,8 % (578 ha).

Lasy i grunty leśne zajmują 269 ha co stanowi 10,7 % obszaru miejskiego. Tereny zabudowy zajmują – 18,4% powierzchni miasta.

Wartość przyrodnicza gleb występujących na terenie Lubaczowa jest wysoka, a małe zanieczyszczenie powoduje, że stan środowiska naturalnego jest dobry. Takie warunki środowiska naturalnego pozwalają na uprawę roślin zbożowych, które zajmują 70,6 % powierzchni gruntów rolnych

Negatywny wpływ na kształt obecnej struktury obszarowej gospodarstw wywiera duże rozproszenie rozłogu gospodarstw- przeciętne gospodarstwo składa się z kilku do kilkunastu działek, których wielkość nie przekracza 35 arów. Ponad 70 % stanowią gospodarstwa o powierzchni do 1 ha. W większości gospodarstw produkcja ma wszechstronny i nie wyspecjalizowany charakter.

4.6 Surowce mineralne i kopaliny

Złóża surowców mineralnych występujących na terenie m. Lubaczowa obejmują jedną zasadniczą grupę - surowce energetyczne.

4.6.1 Złóża surowców energetycznych

W granicach administracyjnych miasta występują złoża gazu ziemnego, dla których ustanowiony został obszar górniczy „Lubaczów – 1”. Obszar związany jest z południowo-zachodnią częścią miasta.

Łączna powierzchnia terenu górniczego wynosi 5 908 ha, z czego na miasto przypada ok. 200 ha, co stanowi – ok. 8 % terenu miasta, a 3,5 % obszaru górniczego. W granicach miasta nie występuje górnicza infrastruktura kopalniana (gazociągi, odwierty gazowe).

W obszarze górniczym „Lubaczów –1” gaz ziemny jest gazem wysokometanowym (od 70 - 98,8 % metanu), o niskiej zawartości azotu (od 3 -7,5 %), wydobywany przez Sanocki Zakład Górnictwa Nafty i Gazu.

4.6.2 Ochrona zasobów złóż kopalin

W celu ochrony istniejących złóż kopalin oraz zabezpieczenia ich przed rabunkowym i niekontrolowanym wydobywaniem, na wydobywanie kopalin ze złóż udzielane są koncesje.

Obszar Górniczy gazu „Lubaczów-1” został ustanowiony decyzją Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11.07.1994 r – znak Gosm/1533/C/94 o łącznej powierzchni 5 908 ha.

Na eksploatację kopaliny została wydana koncesja nr 110/94 o treści ustalonej decyzją Ministra OŚiZN z dnia 30.03.1995r. znak: BKGo/MN/95/453 na okres 25 lat. Szacunkowe wykorzystanie złoża wynosi ok. 95 %.

4.7 Lasy

4.7.1 Funkcje lasów

Lasy stanowią główny czynnik równowagi ekologicznej, siedlisko większości gatunków roślin i zwierząt oraz warunkują zachowanie życia i rozwoju cywilizacyjnego. Trzy główne funkcje lasów to:

1. ekologiczna (ochronna) – las reguluje stosunki wodne poprzez retencję zmniejszając zagrożenie powodziowe i łagodząc okresowe niedobory wód, równocześnie reguluje klimat, ogranicza efekt cieplarniany; rośliny redukują zanieczyszczenia powietrza a przez to poprawiają warunki zdrowotne społeczeństwa, zabezpiecza bogactwo spuścizny przyrodniczej,
2. produkcyjna – produkcja drewna, warunkująca rozwój wielu branż gospodarki,
3. społeczna – zapewnienie miejsc pracy, las to teren wypoczynku, turystyki i rekreacji, służy rozwojowi i kultury oraz edukacji ekologicznej.

4.7.2 Charakterystyka stanu zasobów

W granicach administracyjnych m. Lubaczów lasy zajmują małe powierzchnie. Z ogólnej powierzchni lasy zajmują zaledwie 10,7 % ogólnej powierzchni miasta. Lasy łącznie zajmują obszar 269 ha.

Miejskie tereny leśne w Lubaczowie obejmują:

- jeden większy kompleks występujący na południowym obrzeżu miasta w rejonie dzielnicy Mazury,
- kilkanaście niewielkich zagajników i zadrzewień śródpolnych występujących na południe od Lubaczówki.

Są to lasy należące zarówno do Skarbu Państwa, jak i do prywatnych właścicieli. Główny kompleks leśny stanowi własność Skarbu Państwa grunty Lasów Państwowych – 247 ha, Agencja Nieruchomości Rolnych posiada 7 ha, osoby fizyczne – 12 ha, kościoły – 1 ha i grunty powiatu – 2 ha. Razem – 269 ha.

Tabela 13. Lesistość m. Lubaczowa

Lp	Miasto	Powierzchnia gruntów leśnych w ha	Lesistość w %
1	m. Lubaczów	269	10,7

Na terenie Lubaczowa nadzór nad lasami sprawuje Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie - Nadleśnictwo Lubaczów.

4.7.3 Zagrożenia, stan sanitarny i zdrowotny lasów

Głównymi zagrożeniami dla zasobów leśnych m. Lubaczowa są:

- czynniki naturalne – obniżenie poziomu wód gruntowych wywołane deficytem opadów, wiatr i śnieg osłabiające drzewa i zwiększające ich podatność na ataki szkodników i choroby, a także susze w zasadniczy sposób zwiększające zagrożenia lasów pożarami;
- czynniki pochodzenia antropogenicznego – skażenia atmosfery stymulujące globalne zmiany klimatu, zakwaszenie gleb i toksyczne działanie zanieczyszczeń sprzyjające występowaniu szkodników i lokalnie powodujące zamieranie lasów. Za najgroźniejsze uznaje się nadmierne zanieczyszczenie dwutlenkiem siarki, tlenkami azotu, fluorem i pyłami.

6373737373737373737373737373737 w mieście w wysokości 30 %. Równocześnie ochronie podlegają istniejące powierzchnie zielone oraz starodrzew.

Walory historyczne i krajobrazowo-kulturowe

Miasto Lubaczów obfituje w cenne zasoby kulturowe. Na jego obszarze zachowały się liczne obiekty i zespoły zabytkowe. Należą do nich historyczna sieć osadnicza z zachowanymi urbanistycznymi układami małomiasteczkowymi, zabytkowy zespół zamkowy, kościoły, cmentarze, kapliczki oraz inne. Zachowane obiekty i zespoły historyczne są dowodem wielowiekowej tradycji oraz zróżnicowanych wpływów religijnych, przede wszystkim chrześcijaństwa w obrządku rzymsko-katolickim i greko-katolickim oraz judaizmu.

Wszystkie obiekty wraz z przyrodniczym otoczeniem stanowią o niezwykle cennej i unikatowej wartości tego krajobrazu.

Do najciekawszych zabytków kulturowych Miasta Lubaczowa należy:

- Układ urbanistyczny
- Ratusz murowany ok. 1889 r.
- Kościół konkatedralny, murowany poł XVIII w architekt Jan Lewiński
- Zespół cerkwi greko-katolickiej pod wezwaniem św. Mikołaja Bpa – 1883r.: cerkiew murowana 1833r., dzwonnica murowana 1862r., plebania murowana 1900r.
- Pozostałości Zamku – z fragmentami umocnień ziemnych z pozostałościami narożnych wież z XV w i kolebkowych piwnic z XVIII w.
- Cmentarz żydowski (kirkut) - z najstarszymi nagrobkami (macewami) pocz. XVIII w.
- Stary spichlerz z końca XVIII w (obecnie siedziba Muzeum)

4.8 Hałas

Hałasem nazywamy drgania rozprzestrzeniające się w postaci fali akustycznej o częstotliwościach i natężeniu stwarzającym uciążliwość dla ludzi i środowiska. Natężenie hałasu określa się wartością poziomu dźwięku mierzoną w decybelach [dB].

Klimat akustyczny określa się równoważnym poziomem dźwięku A. Poziom ten jest określany jako suma poziomów odnoszących się do różnych źródeł. Otrzymałą w ten sposób wielkość określa się jako poziom hałasu w środowisku i nazywa klimatem akustycznym. Równoważny poziom dźwięku ściśle związany jest z czasem jego trwania. Przenikający do środowiska hałas w zależności od jego natężenia może być uciążliwy, czyli utrudniający życie, dokuczliwy, czyli powodujący szkodliwą uciążliwość oraz szkodliwy, gdy jego wartość przekracza dopuszczalny poziom tzw. poziom progowy.

Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu określone przez aktualnie obowiązujące przepisy są zróżnicowane w zależności od przeznaczenia terenu, pory jego oddziaływania (pora dzienna, pora nocna).

Najbardziej rygorystyczne normy dotyczą terenów zabudowy szpitalnej, sanatoryjnej i domów opieki społecznej, terenów wypoczynkowo-rekreacyjnych poza miastem, następnie terenów zabudowy mieszkalnej.

Tabela nr 14. Uciążliwości dla terenów mieszkaniowych w oparciu o w/w normę:

Lp	Opis	Poziom L_{Aeq} [dB]	
		dzień	Noc
1	całkowity komfort akustyczny	< 50	< 40
2	przeciętny komfort akustyczny	50 – 60	40 – 50
3	przeciętne zagrożenie hałasem	60 – 70	50 – 60
4	znaczne zagrożenie hałasem	> 70	> 60

Ostatnie badania w Polsce przeprowadzone przez Inspekcję ochrony Środowiska oraz specjalistyczne instytuty zajmujące się akustyką środowiska wskazują na poszerzanie obszarów o niekorzystnym klimacie akustycznym.

Miasto Lubaczów, podobnie jak województwo podkarpackie należy do średnio zagrożonych hałasem. Na terenie miasta największe zagrożenie hałasem występuje ze strony hałasu drogowego, następnie przemysłowego i kolejowego.

4.8.1 Hałas komunikacyjny

Hałas komunikacyjny jest dominującym źródłem zakłóceń klimatu akustycznego środowiska. Na znaczne pogorszenie klimatu akustycznego wzdłuż tras komunikacyjnych ma wpływ gwałtowny rozwój motoryzacji w ostatnim dziesięcioleciu i związany z tym wzrost natężenia ruchu. Podstawowymi czynnikami decydującymi o poziomie hałasu drogowego są:

- natężenie ruchu pojazdów w tym procentowy udział pojazdów ciężkich w potoku ruchu,
- proces rozciągania się szczytu komunikacyjnego porannego i popołudniowego w samym mieście Lubaczowie,
- stan techniczny nawierzchni.

Prowadzone badania klimatu akustycznego wykazały znaczne przekroczenia wartości dopuszczalnych hałasu w środowisku, zarówno w bezpośrednim sąsiedztwie dróg, jak i przy zabudowie mieszkaniowej, zlokalizowanej wzdłuż tras komunikacyjnych w terenach miejskich.

Zgodnie z rozporządzeniem z dn. 9.01.2002 r. wydanym przez Ministra Środowiska w sprawie wartości progowej hałasu dla terenu zabudowy mieszkaniowej wartość progowa poziomu hałasu wynosi 75 dB w porze dziennej i 67 dB w porze nocnej.

W Lubaczowie systematyczny lub okresowy monitoring poziomu hałasu wzdłuż głównych tras komunikacyjnych nie jest prowadzony.

4.8.2 Hałas kolejowy

Wielkość i zasięg oddziaływania hałasu kolejowego zależy od częstotliwości kursowania, prędkości trakcyjnej, płynności ruchu, stanu technicznego nawierzchni torowej, topografii terenu oraz od charakteru zabudowy i jej odległości od skrajnego toru. Dla linii kolejowych przebiegających przez miasto badania akustyczne hałasu kolejowego nie były przeprowadzane.

Ze względu na tendencją malejącą kursowania pociągów, linie kolejowe nie są zaliczane do obiektów, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach i powodować przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. Stan ten może ulec zmianie w związku z polityką transportową Państwa, która zakłada zmianę struktury gałęziowej polskiego transportu polegającą na ograniczeniu transportu samochodowego (głównie ciężarowego) na rzecz promocji kolei.

4.8.3 Hałas przemysłowy

Hałas przemysłowy jest odczuwalny jako jeden z najbardziej uciążliwych w środowisku. Z hałasem tym związana jest eksploatacja źródeł o charakterze ciągłym, w przeciwieństwie do hałasu komunikacyjnego. Najbardziej uciążliwymi źródłami hałasu są

zakłady przemysłowe, wokół których często powstawały osiedla mieszkaniowe. Powstaje również wiele małych zakładów typu rzemieślniczego i usługowego uruchamianych w budynkach mieszkalnych z równoczesną instalacją źródeł hałasu przemysłowego.

Na terenie miasta Lubaczowa nie ma dużych zakładów przemysłowych, a w otoczeniu tych mniejszych nie ma skupisk ludności.

Analizując dane z poprzednich lat można stwierdzić, iż stan zagrożenia hałasem przemysłowym ulega zmianom, co wiąże się ze zmianami w gospodarce. Wynikiem przeobrażeń w gospodarce jest wzrost zagrożenia hałasem ze strony niewielkich zakładów produkcyjnych, usługowych, gastronomicznych. Emitują one hałas o niewysokim poziomie i niewielkim zasięgu oddziaływania, często o nieznacznym przekroczeniach norm. Są one jednak przyczyną częstych interwencji z uwagi na niewłaściwą lokalizację, powodującą lokalną uciążliwość akustyczną.

Podmiot prowadzący działalność gospodarczą powodującą hałas uciążliwy dla ludzi i środowiska jest zobowiązany zastosować rozwiązania techniczne ograniczające przenikanie hałasu do otoczenia.

4.9 Poważne awarie

Największym zagrożeniem dla środowiska mogą być sytuacje awaryjne, wypadki, katastrofy. Zgodnie z ustawą z dnia 18 kwietnia 2002 roku o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. Nr 62, poz. 558), klęska żywiołowa to katastrofa naturalna lub awaria techniczna, których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem.

4.9.1 Poważne awarie

Przewozy ładunków niebezpiecznych

Głównymi trasami drogowymi i kolejowymi, przewożone są ładunki substancji niebezpiecznych. W czasie przewozów może dojść do kolizji pojazdów połączonym z uwolnieniem się ładunków niebezpiecznych. Mogą one spowodować lokalne zniszczenie lub skażenie środowiska oraz zagrozić życiu i zdrowiu ludzi.

Najwięcej zdarzeń związanych z nadzwyczajnym zagrożeniem środowiska powstało dotychczas podczas transportu drogowego substancji ropopochodnych. Przeprowadzone przez

WIOŚ badania wykazują skuteczność w usuwaniu substancji ropopochodnych z gruntu a tym samym substancje te nie przedostają się do wód płynących, do ziemi a w następstwie do wód podziemnych, oraz nie stanowią bezpośredniego zagrożenia dla roślin i zwierząt.

W 2001 r. WIOŚ, Policja i PSP prowadziły wspólne kontrole transportu drogowego pod kryptonimem „Niebezpieczne przewozy”. Stan techniczny skontrolowanych pojazdów był dobry, a kierowcy wykazywali znajomość instrukcji bezpieczeństwa.

Awarie w zakładach przemysłowych

Awaria techniczna to gwałtowne, nieprzewidziane uszkodzenie lub zniszczenie obiektu budowlanego, urządzenia technicznego lub systemu urządzeń technicznych powodujące przerwę w ich używaniu lub utratę ich właściwości. Poważny problem środowiska stanowią chemiczne substancje niebezpieczne. Na terenie miasta gromadzone są w zbiornikach nadziemnych m.in. kwasy (siarkowy i azotowy), amoniak, cyjanki oraz chlor.

WIOŚ i Państwowa Straż Pożarna kontrolują jednostki, których działalność może stanowić zagrożenie dla środowiska. W wyniku kontroli aktualizowany jest rejestr potencjalnych sprawców nadzwyczajnych zagrożeń środowiska. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002 r, w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których stosowanie w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku, albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, na terenie m. Lubaczowa nie występują obiekty zaliczone do tej kategorii.

4.9.2 Katastrofy naturalne

Katastrofa naturalna to zdarzenie związane z działaniem sił natury, w szczególności wyładowania atmosferyczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary susze, powódzie, zjawiska lodowe na rzekach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników, chorób roślin lub zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi albo też działanie innego żywiołu.

Zagrożenia powodziowe

Rzeki Lubaczówka i Sołotwa w granicach miasta stwarzają zagrożenie powodziowe. Dotychczas uregulowano w granicach miasta w całości rzekę Sołotwę oraz Lubaczówkę na długości – 3,0 km w latach 60-tych. W latach 90-tych uregulowano dodatkowo odcinek Lubaczówki na długości 1,8 km. Ocenia się, że uregulowane jest ok. 55 % rzeki Lubaczówki i

100 % Sołotwy. Należy jednak podkreślić, że ze względu na ponad 40 letni okres jaki upłynął od tych prac, stan rzek wykazywanych jako uregulowane stale się pogarsza i można uznać, że rzeka Sołotwa wraca do stanu naturalnego. Powoduje to duże straty w infrastrukturze rzecznej.

Urządzenia melioracyjne w granicach miasta to głównie otwarte rowy, koncentrujące się w dolinach rzek Sołotwy i Lubaczówki, które odwadniają. Ich stan ocenia się jako średni, ponieważ część z nich nie jest konserwowana i ulega naturalnemu procesowi dekapitalizacji.

Rejony występowania obszarów zagrożonych powodzią obrazuje załącznik graficzny do Programu.

Osuwiska

Na terenie m. Lubaczów osuwiska nie występują.

Huragany

Huragany, określane są jako wiatry wiejące z prędkością powyżej 35 m/s (12 w skali Beauforta), występują w Lubaczowie sporadycznie.

Odmianą huraganów w Polsce są występujące sporadycznie trąby powietrzne o zasięgu oddziaływania kilkudziesięciu metrów i na długości do kilku km. Huragany według wieloletnich obserwacji stacji synoptycznych na terenie miasta Lubaczowa nie występują.

Szczególną formą huraganu są wiatry halne wiejące z południa.

Gradobicia

Gradobicia, czyli intensywne opady gradu najczęściej w połączeniu z burzami, także występują sporadycznie w Lubaczowie, powodując skutki o rozmiarach klęski żywiołowej na obszarach do 1 km².

Susze

Na terenie Lubaczowa jak i całego powiatu lubaczowskiego to zagrożenie nie jest tak istotne jak dla innych rejonów Polski. Cały teren kraju ulega stopniowemu stepowieniu oraz obniżaniu się poziomów zwierciadeł wód podziemnych.

Požary

Požary szczególnie lasów są zjawiskiem częstym, a równocześnie bardzo zróżnicowanym w zasięgu i konsekwencjach. Szczególnie nasilają się w okresie wiosennego wypalania traw. Wiąże się to z niską świadomością ekologiczną społeczeństwa.

4.10 Gospodarka odpadami

4.10.1 Odpady komunalne

Ustawa o odpadach w art. 3 określa, że odpady komunalne są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady nie zawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Z powyższego wynika, że odpady komunalne powstają w:

1. Gospodarstwach domowych.
2. Obiektach infrastruktury takich jak: handel, usługi, szkolnictwo, obiekty turystyczne, obiekty działalności gospodarczej i wytwórczej.

W roku 2003, w mieście Lubaczów zebrano 3,595 tys. Mg odpadów komunalnych, co stanowi 40,0 % ogólnej ilości odpadów komunalnych wytworzonych w powiecie lubaczowskim.

Na terenie miasta Lubaczowa działa 1 zorganizowane składowisko odpadów komunalnych zajmujące ogólną powierzchnię - 3,90 ha.

W odpadach komunalnych największy udział na terenie Miasta Lubaczowa mają odpady kuchenne ulegające biodegradacji - ok. 21,3 %, oraz drobna frakcja, którą stanowi popiół z palenisk domowych – w ilości ok. 11 %. natomiast w masie odpadów z obiektów infrastruktury najwięcej jest papieru i tworzyw sztucznych – ok. 30 %.

W strumieniu odpadów komunalnych znajdują się odpady niebezpieczne takie jak: baterie, zużyte leki, farby, rozpuszczalniki, kleje, środki ochrony roślin, itp.. Odpady te są zbierane i składowane łącznie z odpadami komunalnymi a powinny być ze względu na zagrożenie jakie stwarzają dla środowiska odzyskiwane, unieszkodliwiane i wykorzystywane zgodnie z wymogami obowiązującymi dla odpadów niebezpiecznych. Dominującym sposobem postępowania z tą grupą odpadów pozostaje ich składowanie na składowiskach odpadów komunalnych.

W celu zdiagnozowania aktualnego stanu zbierania i transportu odpadów komunalnych na terenie miasta wykorzystano dane GUS, WUS za 2001 rok oraz informacje zebrane na terenie miasta Lubaczów.

Tabela 15. Ilość odpadów zebranych w mieście Lubaczów w 2003 roku

Lp.	Jednostka administracyjna	Ilość odpadów zebranych	
		(m ³ /rok)	(Mg/rok)
1	2	3	4
1.	Miasto Lubaczów	25593	3,595
2.	Powiat Lubaczowski	41 560	8,978

Źródło materiały Urzędu Miasta Lubaczów

Tabela 16. Ilość zebranych odpadów komunalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (Mg/M, rok)

Lp.	Wyszczególnienie	Ilość
1	2	3
1.	Miasto Lubaczów	0,271
2.	Powiat Lubaczów	0,155
Woj. Podkarpackie		0,290

4.10.2 Komunalne osady ściekowe

W Ustawie z dnia 27 kwietnia z 2001 roku o odpadach wprowadzono pojęcie - komunalne osady ściekowe, które oznacza odpady: *powstające z oczyszczalni ścieków osad z komór fermentacyjnych oraz innych instalacji służących do oczyszczania ścieków komunalnych oraz innych ścieków o składzie zbliżonym do składu ścieków komunalnych.*

Na oczyszczalni powstają odpady w postaci: skratek, odpadów z piaskowników, z procesów stabilizacji i odwadniania osadów. Według danych uzyskanych od użytkownika oczyszczalni ilość wytworzonych osadów ściekowych w Lubaczowie w 2003 roku wyniosła **382,0 Mg s.m.**, co stanowi 90,1 % w skali powiatu lubaczowskiego i 1,7 % w skali województwa podkarpackiego.

Tabela 17. Ilość wytwarzanych osadów ściekowych w Lubaczowie w 2003 r.

		Ilość wytworzonych osadów ściekowych
--	--	---

		Mg s.m.	%
1	2	3	4
1	Miasto Lubaczów	382,0	90,1
2	Powiat lubaczowski	423,86	100,0
3	Województwo Podkarpackie	21 747,68	-

Źródło – materiały własne uzyskane od wytwórców

Wyniki badań zawartości metali ciężkich oraz bakteriologii komunalnych osadów z oczyszczalni w Lubaczowie nie wykluczają możliwość stosowania komunalnych osadów w rolnictwie. Osady mogą być również wykorzystywane do rekultywacji terenów pod uprawy roślin nie przeznaczonych do spożycia i produkcji pasz oraz do celów nie związanych z rolnictwem np. jako warstwa przekładkowa na składowiskach odpadów.

W Lubaczowie powstające osady ściekowe wykorzystywane są głównie na cele nieprzemysłowe tj. do przykrywania odpadów komunalnych na składowisku lub jego rekultywacji. W ten sposób wykorzystuje się ponad 98 % wytworzonych w Lubaczowie w ciągu roku osadów ściekowych, czyli ok. 373,7 Mg s.m.

4.10.3 Odpady powstające w sektorze gospodarczym

W 2003 roku ilość odpadów wytworzonych w mieście Lubaczów wyniosła –2 675,7 Mg, co stanowiło ok. 13 % z globalnej ilości odpadów wytworzonych w powiecie lubaczowskim i 0,26 % w skali całego województwa podkarpackiego

Największy udział w masie wytworzonych odpadów mają odpady wytworzone w **przemysle rolno-spożywczym** (grupa 02), których udział wynosi 67,3 % w ogólnej masie odpadów oraz odpady wytworzone w przemyśle obróbki powierzchniowej metali i tworzyw sztucznych (grupa 12), które stanowiły 13,4 %, natomiast odpady nieorganiczne z przygotowania powierzchni metali (grupa 11) oraz odpady z urządzeń do oczyszczania wody i ścieków (grupa 19) mają najniższy udział, odpowiednio 0,015 i 0,015 %.

Powstające w mieście Lubaczowie odpady są prawie w całości wykorzystane - 98,7%, natomiast w niewielkim procencie magazynowane w celu przekazania do wykorzystania lub unieszkodliwiania. W następnej kolejności odpady są składowane, w ilości łącznej - 0,73 %, a tylko minimalne ilości odpadów są unieszkodliwiane termicznie – 0,53 %.

Tabela 18. Ilość odpadów sektora gospodarczego powstająca w Lubaczowie w 2001r.

Miasto/ Powiat/ województwo	Rok 2001
	Mg
Miasto Lubaczów	2 675,1
Powiat lubaczowski	20 902,00
Województwo podkarpackie	1 020 427,88

Powstające w Lubaczowie odpady są z reguły zbierane selektywnie w zależności od dalszego postępowania z nimi. Sposób zbiórki, wymagania stawiane pojemnikom oraz miejscom magazynowania odpadów regulowane są zapisami odpowiednich aktów prawnych. Transport odpadów z ich miejsc wytwarzania do miejsc ich odzysku lub unieszkodliwiania realizowany jest z wykorzystaniem środków transportu, będących w gestii:

- wytwórców odpadów,
- właścicieli instalacji do odzysku lub unieszkodliwiania,
- specjalistycznych firm transportowych.

Sposób transportu odpadów jest ściśle uzależniony od rodzaju odpadów i regulowany jest przez odpowiednie przepisy o ruchu drogowym.

4.10.4 Odpady niebezpieczne

Odpady niebezpieczne jak wynika z definicji, stanowią szczególne zagrożenie dla zdrowia ludzi oraz dla środowiska i dlatego gospodarka nimi wymaga szczególnej kontroli. Poza sektorem działalności przemysłowej i usługowej wytwórcami odpadów niebezpiecznych są również gospodarstwa domowe. Odpady niebezpieczne powstające w gospodarstwach domowych kierowane są obecnie ze strumieniem odpadów komunalnych na składowiska komunalne.

Szczególne rodzaje odpadów niebezpiecznych m.in. to:

- odpady zawierające PCB,
- odpady zawierające azbest,
- odpady z zakładów fotograficznych,
- zużyte rozpuszczalniki,
- akumulatory i baterie,

- zużyte źródła światła zawierające rtęć,
- oleje odpadowe,
- opakowania po nawozach sztucznych,
- opakowania po środkach ochrony roślin,
- odpady medyczne i weterynaryjne,
- odpady materiałów wybuchowych

W mieście Lubaczowie w 2003 roku wytworzono 65,51 Mg odpadów niebezpiecznych, co stanowi – 63,8 % masy odpadów niebezpiecznych wytworzonych w powiecie lubaczowskim. Ilość ta została zebrana bezpośrednio od wytwórców na terenie miasta. Największe ilości odpadów wytwarzane są w grupach 16 – odpady różne oraz 18 – odpady medyczne i weterynaryjne.

Odpady niebezpieczne są wykorzystywane w ok. 60 % oraz unieszkodliwiane głównie termicznie w 21,2 %. Pozostała ilość jest magazynowana z przeznaczeniem do późniejszego wykorzystania lub unieszkodliwiania.

Odpady zawierające azbest

Azbest zaliczony jest do substancji niebezpiecznych, był szeroko stosowany w produkcji wyrobów budowlanych w tym pokryć dachowych, rur wodociągowych i kanalizacyjnych, przewodów kominowych oraz materiałów wykończeniowych – płytek podłogowych PCW. Szerokie stosowanie azbestu wynikało z jego odporności na wysokie temperatury, działanie mrozu, kwasów i substancji żrących a także elastyczność i inne właściwości. Włókna respirabilne azbestu zawarte we wdychanym przez człowieka powietrzu posiadają właściwości rakotwórcze.

Na terenie miasta Lubaczowa istnieją budynki mieszkalne i gospodarcze pokryte azbestem. Ilość pokryć dachowych zawierających azbest w 2003 r. w Lubaczowie wynosiła **396 Mg**, co stanowiło ok. 4 % w skali całego powiatu lubaczowskiego.

Wg informacji przekazanych przez miasto Lubaczów, na jego terenie wymagane jest usunięcie podanej ilości odpadów zawierających azbest.

Tabela 19. Ilości pokryć dachowych zawierających azbest w mieście Lubaczowie w 2003 r

--	--

Gmina	Szacunkowe ilości materiałów zawierających azbest w Mg
1	2
m. Lubaczów	396
Powiat lubaczowski	9 817

Źródło – dane Urzędu Miasta w Lubaczowie

Obecnie obowiązuje zakaz stosowania wyrobów zawierających azbest. Równocześnie obowiązujący sposób postępowania z odpadami zawierającymi azbest polega na ich składowaniu na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub wydzielonych kwaterach składowisk odpadów komunalnych. Najbliższe składowisko dla miasta Lubaczowa dla tego typu odpadów znajduje się w Młynach; teren sąsiedniego powiatu jarosławskiego.

Wycofane z eksploatacji pojazdy

Liczba zarejestrowanych pojazdów samochodowych w Lubaczowie na koniec 2003 roku wynosiła - 5286 sztuk, w tym – 3688 szt. samochodów osobowych. Naczepy i przyczepy wynosiły – 247 szt.

Po zakończeniu eksploatacji ze względu na zawartość elementów niebezpiecznych wymagają racjonalnej gospodarki odpadami pochodzącymi z ich złomowania. Wyeksploatowane pojazdy trafiają do auto-złomów, które zajmują się skupem i demontażem pojazdów.

W Mieście Lubaczowie liczba wycofanych z eksploatacji pojazdów kształtuje się na poziomie 0,6 %. Dane dotyczące miasta i województwa podkarpackiego zestawia się w tabeli.

Tabela 20. Zarejestrowane i wycofane pojazdy w 2003r.

Miasto / województwo	Zarejestrowane		Wycofane	
	Ogółem	Osobowe	Ogółem	Osobowe
Lubaczów	5286	3688	32	31
Woj. Podkarpackie	98 884	75 367	7 280	6 068

Na terenie miasta działa jedna firma zajmująca się złomowaniem samochodów:

- 1) Auto-Test Sp. z o.o. w Lubaczowie, ul. Techniczna 3

Ze względu na zezwolenie na ilość roczną złomowanych pojazdów – 40 szt. oraz inne firmy na terenie powiatu lubaczowskiego zajmujące się złomowaniem pojazdów można stwierdzić, że problem powstających odpadów ze złomowania samochodów na terenie miasta jest rozwiązany.

Odpadowe oleje

Oleje odpadowe znajdujące się w 13 grupie stanowią głównie odpadowe oleje smarowe, przekładniowe i hydrauliczne. Praktycznie każdy podmiot gospodarczy jest wytwórcą tego rodzaju odpadu, albo z działalności przemysłowej albo z działalności motoryzacyjnej.

Ustawa o odpadach szczegółowo określa sposób postępowania z tego rodzaju odpadami. W pierwszej kolejności należy je poddać procesowi odzysku poprzez regenerację, a w dalszej kolejności, jeżeli odpadowe oleje są zanieczyszczone to winny być spalane z odzyskiem energii.

Na terenie miasta Lubaczowa wytworzono przez podmioty gospodarcze w 2003 roku ok. 12,0 Mg odpadowych olejów. Jest to ilość stosunkowo niewielka i należy sądzić, że faktycznie jest ona większa o oleje wytwarzane w małych punktach usługowych i gospodarstwach domowych. Wytwórcy odpadowych olejów przekazują je poprzez odbiorców do regeneracji w jednej z rafinerii działających w woj. podkarpackim.

Odpady medyczne i weterynaryjne

Obiekty szpitalnictwa otwartego są miejscem wytwarzania odpadów medycznych o podwyższonym ryzyku zdrowotnym, mogących być przyczyną infekcji. W tej grupie na terenie Lubaczowa wytwarzane są odpady zaliczane do niebezpiecznych.

Na terenie miasta istniejące obiekty medyczne wytworzyły 13,52 Mg odpadów grupy 18 01, co stanowiło 1,7 % w ogólnej ilości wytworzonych odpadów grupy 18 w powiecie lubaczowskim.

W Lubaczowie punkty weterynaryjne, wytwarzają odpady z grupy 18 02 w ilości rocznej do 0,01 Mg rocznie.

4.11 Elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące

Wszystkie urządzenia elektryczne, w tym napowietrzne linie przemysłowe wytwarzają w swoim otoczeniu pola elektromagnetyczne. W zależności od zakresu częstotliwości, pola elektromagnetyczne wytwarzają elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące oraz promieniowanie jonizujące. Źródłem promieniowania niejonizującego są systemy przesyłowe energii elektrycznej, stacje nadawcze radiowe, telewizyjne, telefonii komórkowej, medyczne urządzenia diagnostyczne i terapeutyczne oraz gospodarstwa domowego (kuchenki mikrofalowe).

Ochrona ludzi i środowiska przed niejonizującym promieniowaniem, polega na przestrzeganiu przepisów z zakresu zagospodarowania przestrzennego, bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przepisami sanitarnymi.

4.11.1 Linie energetyczne

Energia elektryczna stanowi jedno z głównych mediów potrzebnych człowiekowi współczesnemu w celu zaspokojenia potrzeb bytowych warunkujących standard życia. Dostarczanie energii ze źródeł wytwarzania do odbiorcy wymaga przesyłu niejednokrotnie na znaczne odległości. Przesył energii odbywa się za pomocą napowietrznych linii energetycznych.

W granicach miasta Lubaczowa szereg linii zostało poprowadzonych w kablach podziemnych. System rozdzielczy wysokiego napięcia linii 110 kV wchodzi do stacji redukcyjnej wysokiego na średnie napięcie – GPZ przy ul. Nowej .

4.11.2 Stacje nadawczo-odbiorcze

Z punktu widzenia ochrony środowiska i ludzi istotne znaczenie mają urządzenia stacji nadawczych radiowo-telewizyjnych, telefonii komórkowej, które emitują do środowiska fale elektromagnetyczne o wysokiej częstotliwości, w postaci radiofal o częstotliwości od 0,1-300 MHz i mikrofal od 300 do 300 000 MHz

W Lubaczowie funkcjonują stacje wg danych w tabeli niżej.

Tabela 21. Radiowo-telewizyjne stacje nadawcze i przekaźnikowe w Lubaczowie

Lp	Lokalizacja	Program	ERP (równoważna moc promieniowania izotropowo) [W]	Operator
1	Lubaczów - Boble	PR 2	10 000	INFO, Zamość ul.

				Namysłowskiego
2	Lubaczów – Boble	PR 3	10 000	INFO, Zamość ul. Namysłowskiego
3	Lubaczów – Boble	REGION	10 000	INFO, Zamość ul. Namysłowskiego
4	Lubaczów – Boble	RM	10 000	MARYJA, Warszawa ul. Piesza

Urządzenia nadawcze wypromieniowują do otoczenia energię elektromagnetyczną. Energia ta nie ma właściwości jonizacji cząstek materii, może jednak wywołać w otaczającej materii więc również w organizmach żywych przepływ prądów elektrycznych powodujących zakłócenia działania układu nerwowego i układu krążenia.

W związku z występowaniem potencjalnego zagrożenia, wywołanego przez przebywanie w obszarze oddziaływania silnych pól elektromagnetycznych, występujących w otoczeniu anten nadawczych, zostały ustalone przepisy ochronne przed promieniowaniem. Ich celem jest zapewnienie odpowiedniej odległości pomiędzy miejscem przebywania ludzi a obszarami o wysokim poziomie natężenia pól elektromagnetycznych.

Pola elektromagnetyczne wytwarzane przez anteny w/w stacji przekraczające wartości dopuszczalne tworzą się wokół anten, które znajdują się na znacznych wysokościach n.p.t. niedostępnych dla ludzi. Wokół w/w obiektów radiokomunikacyjnych nie ma potrzeby tworzenia obszarów ograniczonego użytkowania ani strefy ochronnych.

Stacje bazowe telefonii komórkowej są obecnie najbardziej rozpowszechnionym rodzajem obiektów radiokomunikacyjnym. Na terenie miasta Lubaczowa znajdują się bazowe stacje nadawcze (BTS) telefonii komórkowej 3 gestorów: Ery GSM i Plus GSM zainstalowane na maszcie na wysokości powyżej 50 m nad terenem, oraz Zamojskiej Korporacji Energetycznej.

Technologia łączności bezprzewodowej wymaga instalowania anten na znacznych wysokościach rzędu 50 i więcej metrów nad powierzchnią terenu, dlatego obszar o granicznej wartości promieniowania powyżej $0,1 \text{ W/m}^2$ sięga do poziomu 40 – 45 m. Zabudowa w Lubaczowie jest II i III kondygnacyjna, a więc nie jest narażona na szkodliwe promieniowanie.

4.12 Odnawialne źródła energii

Produkcja energii „ekologicznie czystej” ze źródeł odnawialnych, wykorzystuje naturalne zasoby środowiska jakimi są:

- energia spiętrzeń wodnych,

- promieniowania słonecznego,
- wód geotermalnych,
- biomasy,
- siły wiatru.

Dla określonego zrównoważonego rozwoju kraju, może stanowić ważny element przynoszący wymierne efekty ekologiczno-energetyczne.

Uregulowanie sytuacji prawnej osób posiadających i prowadzących energetyczne obiekty wytwórcze, stworzyły warunki do podejmowania działań w tym kierunku. Dostarczanie **energii elektrycznej**, dla odbiorców jednostkowych lub w warunkach lokalnych może odbywać się z siłowni wiatrowych, małych elektrowni wodnych (do 0,5 MW) lub z kotłowni przy wykorzystaniu biogazu.

Siłownie wiatrowe

Na terenie miasta brak jest tego rodzaju źródeł energii. Jeżeli powstają to są głównie własnością prywatną i pracują głównie na potrzeby własne inwestorów. Na terenie miasta nie wyklucza się lokalizowania siłowni wiatrowych, zwłaszcza, że obszar całego powiatu leży w strefie korzystnej dla takich lokalizacji.

Małe elektrownie wodne

Na terenie miasta brak tego typu obiektów energetycznych. Małe spadki zwierciadła wód nie sprzyjają lokalizowaniu małych elektrowni wodnych.

Kotłownie opalane biomasa

Na terenie miasta pracują kotłownie opalane biomasa, głównie na potrzeby indywidualnych gospodarstw domowych. Brak jest danych o ich ilości, wydajności i osiągniętych efektach ekonomicznych.

Instalacje biogazowe

Na terenie Lubaczowa jak i całego powiatu lubaczowskiego instalacje biogazowe nie zostały jeszcze wprowadzone.

Energia geotermalna

W rejonie Lubaczowa nie stwierdzono występowania źródeł geotermalnych oraz zasobów wody, która ma takie cechy. Wykorzystanie ciepła ziemi i ciepła wód podziemnych

powinno być przedmiotem dodatkowego rozpoznania z ramach uwarunkowań wynikających z ochrony wód podziemnych w GZPW oraz obszaru górniczego gazu ziemnego.

Energia promieniowania słonecznego

Wykorzystanie czystej energii promieniowania słonecznego może znaleźć zastosowanie do wspomagania ogrzewania budynków użyteczności publicznej, budynków jednorodzinnych, gospodarczych oraz podgrzewania wody w basenach. Brak danych z terenu miasta o zastosowanych rozwiązaniach tego typu w indywidualnych gospodarstwach.

Surowce bioenergetyczne

Produkty upraw rolniczych mogą być wykorzystane alternatywnie jako surowce energetyczne, w postaci dodatków:

- z upraw żyta - do etanolu do benzyn silnikowych,
- z upraw rzepaku – do estrów kwasów nienasyconych do oleju napędowego silników wysokoprężnych.

Możliwość prowadzenia upraw surowców bioenergetycznych występuje między innymi na terenach rolnych położonych wzdłuż tras komunikacyjnych, gdzie produkcja rolna na cele spożywcze nie jest wskazana ze względu na koncentrację zanieczyszczeń.

5. ZANIECZYSZCZENIA TRANSGRANICZNE WYNIKAJĄCE Z SĄSIEDZTWA Z UKRAINĄ

Miasto Lubaczów nie sąsiaduje bezpośrednio z Ukrainą, jednak poprzez sąsiedztwo powiatu jest narażone na zanieczyszczenia środowiska pochodzące z Ukrainy. Szczególnie narażone na awaryjne zanieczyszczenie są wypływające z Ukrainy graniczne rzeki Sołotwa i Lubaczówka. Zagrożenia ekologiczne dla rzek wynika z występujących na terenach przygranicznych po stronie ukraińskiej terenów górnictwa siarkowego.

Kopalnia siarki w Niemirowie jest czynna od lat 80 tych. Wcześniej wydobywanie siarki prowadzono metodą podziemnego wytopu. Po zakończeniu eksploatacji pozostały otwory obserwacyjne i wydobywcze. Na polu górniczym występują zjawiska zapadania się gruntu i powstają w tych miejscach różnej wielkości jeziora. Na powierzchni tych jezior po

- zaspokojenie potrzeb społeczeństwa na zdrową żywność,
- realizację zadań z zakresu ochrony przyrody,
- możliwość spełnienia oczekiwań społecznych poprzez racjonalną gospodarkę, stanowiącą alternatywę dla rolnictwa tradycyjnego.

Tereny rolne miasta Lubaczowa z uwagi na małe zanieczyszczenie środowiska oraz dobre klasy bonitacyjne gleb, posiada doskonałe warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Wprowadzony w Polsce system kontroli i certyfikacji odnośnie spełniania przez żywność wymogów ekologicznych jest systemem państwowo-prywatnym. Ten kierunek rozwoju rolnictwa winien być brany pod uwagę w granicach miasta Lubaczowa.

Polska jako członek Unii Europejskiej zobowiązana będzie do wprowadzenia programów rolno-środowiskowych. Pomoc finansowa na działania z tego zakresu jest instrumentem wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich w ramach programu Wspólnej Polityki Rolnej, pozwalającym na efektywne integrowanie ochrony środowiska z rozwojem rolnictwa.

Programy rolnośrodowiskowe polegają na udzielaniu wsparcia finansowego rolnikom, którzy w sposób dobrowolny zobowiążą się do:

- rozwoju rolnictwa przyjaznego dla środowiska, z wykorzystania lokalnych odmian i ras w celu ochrony zasobów genetycznych w rolnictwie,
- rozwój rolnictwa ekologicznego lub integrowanych metod gospodarowania,
- aktywnej ochrony siedlisk i gatunków chronionych związanych z obszarami rolnymi,
- przeciwdziałania negatywnym skutkom gospodarki rolnej w odniesieniu do wód, gleby i powietrza;
- kształtowania właściwej struktury krajobrazu,
- wprowadzania długofalowego planowania działań na rzecz ochrony środowiska i różnorodności biologicznej w gospodarstwach rolnych.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przygotowało „Plan Rozwoju Obszarów wiejskich dla Polski na lata 2004-2006 (PROW), zgodnie z Rozporządzeniem Rady Wspólnoty Europejskiej 1257/99 o wsparciu wsi przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie (EFOiGR) oraz Rozporządzeniem Komisji Europejskiej 445/2002 ustanawiającym szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia 1257/99. Plan realizowany będzie na terenie całego kraju.

W ramach CELU 2 – Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich wyznaczono Priorytet 2.2 „Ochrona środowiska i zachowanie walorów przyrodniczych obszarów wiejskich”

Polska przygotowała założenia pilotażowego programu rolnośrodowiskowego, który będzie wdrażany w latach 2002-2006 w ramach programu SAPARD.

Systemem pomocy finansowej będą objęte grunty użytkowane rolniczo i tereny nierolne, na których prowadzone będą specjalne zabiegi.

Program rolnośrodowiskowy, który został nazwany - Krajowym Programem Rolnośrodowiskowym” (KPR), składa się z czterech schematów (podprogramów);

Schemat I – Ochrona różnorodności biologicznej obszarów rolnych,

Schemat II – Ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu,

Schemat III – Rolnictwo ekologiczne,

Schemat IV – Ochrona zasobów genetycznych w rolnictwie.

Dla każdego Schematu dokonano wyboru pakietów odpowiednio do jego specyfiki przyrodniczej i potrzeb działań ochronnych. Pomoc finansowa będzie wypłacana corocznie jako suma płatności za pakiet działań wdrażanych w gospodarstwie.

6. NAKŁADY INWESTYCYJNE NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA W LUBACZOWIE

Nakłady inwestycyjne są to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest budowa nowych obiektów tworzących środki trwałe lub ich ulepszanie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja, adaptacja lub modernizacja).

W tabeli nr 19 przedstawiono nakłady inwestycyjne realizowane przez miasto Lubaczów w latach 2001 – 2003

Tabela 22. Nakłady inwestycyjne realizowane przez miasto Lubaczów w latach 2001 - 2003

Nazwa inwestycji	Lata realizacji Rozp. – zakoń.	Wartość [zł]	Budżet miasta [zł]	Dotacje, kredyty [zł]	Wpłaty ludności [zł]
Kanalizacja sanitarna: os. Słowackiego	2000 – 2001	201 212,24	170 546,24	-	30 666,00
Kanalizacja Mickiewicza	2000 – 2001	386 569,86	322 369,86		64 200,00

Kanalizacja Ostrowiec – Mazury	2000 – 2002	1643 850,8	1335 195,8	GFOŚiGW – 99 700,00 Budżet - 60 000,00	148 955,00
Kanalizacja Folwarki	2001 – 2002	492 077,22	382 836,69		109 240,53
Kanalizacja ul. Kościuszki	2002 – 2004	499 526,11	376 456,11	-	123 070,00
Sieć wod. w ul. Przemysłowa	2002 – 2004	87 988,36	81 988,36	GFOŚiGW – 30 000,00	6 000,00
Razem:		3 311 225,5	2 639 394,0	189 700,00	482 131,53

Podsumowując nakłady inwestycyjne w mieście w latach 2001 – 2003 r zostały przeznaczone w większości na budowę, rozbudowę i modernizację sieci kanalizacyjnej – 3223237,10 zł, co stanowiło 97 % wartości realizowanych przedsięwzięć. Wpłaty ludności objętych tymi inwestycjami wyniosły – 482 131,52 zł, czyli 14,3 % wartości. Zadania realizowane były ze środków własnych do wysokości – 80 %. Środki z dotacji wyniosły – 5,7 %.

CZĘŚĆ II - USTALENIA PROGRAMU

7. Założenia wyjściowe programu

7.1 Uwarunkowania wynikające z polityki Państwa

Założenia wyjściowe do opracowania programu ochrony środowiska opierają się na dokumentach wyższej rangi zawartych w: „Polityka Ekologiczna Polski na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy do 2010 roku”, „Program Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2003-2015”, „Powiatowy Program Ochrony Środowiska na lata 2004 - 2011” oraz posiadanych lokalnych programach i strategiach rozwojowych miasta Lubaczów.

Program ochrony środowiska dla Lubaczowa będzie stanowić podstawę do racjonalnej polityki i działalności miasta, w podejmowaniu decyzji z zakresu działań i inwestycji w dziedzinie ochrony środowiska.

W części I opisowej Programu Ochrony Środowiska dla miasta Lubaczów przedstawiono aktualny stan środowiska i jego zasobów. Część II Programu - Ustalenia, zgodnie z założeniami polityki ekologicznej zawiera :

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów (mechanizmy prawno - ekonomiczne i środki finansowe).

Zdefiniowane cele i kierunki działania w programie ochrony środowiska zgodne są z obowiązującymi przepisami odnoszącymi się do ochrony środowiska, uwzględniają cele i kierunki działań określone w polityce ekologicznej Państwa i w dokumentach rządowych oraz wojewódzkich i powiatowych. Do dokumentów tych należą m.in.:

- „Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006” przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 stycznia 2003 r. z dokumentami strategicznymi i sektorowymi opracowywanymi w województwie podkarpackim:

1. „Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2002-2006”,
2. „Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego”,
3. „Strategią rozwoju turystyki w województwie podkarpackim na lata 2002-2006”,
- 4 4. „Wojewódzkim Programem operacyjnym rozwoju regionalnego na lata 2001-2006”;
- 5 5. Projektami planów operacyjnych „ Regionalnego programu operacyjnego na lata 2004-
- 6 2006” oraz „ Zintegrowanego programu operacyjnego rozwoju województwa podkarpackiego”;
6. „Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego”
7. „Powiatowym Programem Ochrony Środowiska dla powiatu lubaczowskiego”,
oraz w mieście:
8. „Strategia rozwoju miasta Lubaczów”.

Wytyczone cele skoordynowane są z kierunkami działań określonymi przez instytucje wojewódzkie, powiatowe i miejskie oraz priorytetami wskazanymi przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie.

W programie ochrony środowiska wymieniono priorytety realizacji określonych celów strategicznych i przypisanych im pól strategicznych, uwzględniając ważność ich realizacji dla Programu według następującej kolejności:

- a) ochrona i poprawa jakości środowiska,
- b) racjonalne użytkowanie zasobów środowiska,
- c) edukacja ekologiczna, dostęp do informacji i poszerzanie dialogu społecznego.

7.1.1 Ochrona i poprawa jakości środowiska

Przedmiotowe pole strategiczne obejmuje 7 następujących celów strategicznych:

- Cel nr 1: Gospodarka odpadami - ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów oraz realizacja nowoczesnego systemu ich wykorzystywania i unieszkodliwiania;
- Cel nr 2: Ochrona wód i kształtowanie stosunków wodnych
- Cel nr 3: Ochrona przyrody, krajobrazu i różnorodności biologicznej;
- Cel nr 4: Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza i przeciwdziałanie zmianom klimatu;
- Cel nr 5: Ochrona przed hałasem - zmniejszenie uciążliwości hałasowej w środowisku;
- Cel nr 6: Ochrona przed klęskami żywiołowymi i minimalizowanie ich skutków;

- Cel nr 7: Promieniowanie elektromagnetyczne – Przeciwdziałanie wprowadzaniu do środowiska źródeł promieniowanie elektromagnetycznego.

7.1.2 Racjonalne użytkowanie zasobów środowiska

Przedmiotowe pole strategiczne obejmuje 4 następujące cele strategiczne:

- Cel nr 1: Ochrona gleb i rekultywacja terenów zdegradowanych - zapewnienie ochrony najlepszej jakości gleb, racjonalne wykorzystanie ziemi (w tym rozwój rolnictwa ekologicznego);
- Cel nr 2: Ochrona kopalin - racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin, ich kompleksowe wykorzystanie;
- Cel nr 3: Wzbogacanie i racjonalne użytkowanie lasów - ochrona i zrównoważony rozwój lasów oraz regulacja lesistości;
- Cel nr 4: Wykorzystanie energii odnawialnej – propagowanie korzystania z odnawialnych źródeł energii, wspieranie działań na rzecz wykorzystania źródeł energii odnawialnej.

7.1.3 Edukacja ekologiczna, dostęp do informacji i poszerzanie dialogu społecznego

Propagowanie idei ochrony środowiska oraz trwałego i zrównoważonego rozwoju (ekonomicznego, ekologicznego i społecznego) w społeczeństwie.

7.2 Założenia wynikające ze strategii powiatu

Powiatowy Program Ochrony Środowiska uwzględnia cele wynikające ze „Strategii rozwoju powiatu lubaczowskiego”. Główny cel strategiczny do osiągnięcia dla powiatu to:

Powiat lubaczowski zapewni zrównoważony rozwój gospodarczy.

Jako główne dziedziny rozwoju powiatu wytypowano następujące pola strategiczne do osiągnięcia do 2006 roku:

1. Zrównoważony rozwój gospodarczy
2. Przebudowa struktur sektora rolnego

3. Rozwój infrastruktury technicznej z priorytetem zwiększenia dostępności komunikacyjnej,
4. Oświata z dostosowaniem kierunków do potrzeb rynku pracy,
5. Rozwój społeczny ze wskazaniem na zahamowanie odpływu ludności i likwidację bezrobocia,
6. Rozwój kultury, sportu i turystyki.

Każde pole strategiczne zawiera cele do osiągnięcia oraz zadania do realizacji.

7.3 Założenia wynikające ze strategii rozwoju miasta

Miasto Lubaczów posiada dokument dotyczący rozwoju miasta – „Strategia rozwoju Miasta Lubaczów” opracowany w 1999 roku. W dokumencie tym na najbliższych 20 lat określono główne cele strategiczne do osiągnięcia w mieście. Misja miasta Lubaczów to cytuję:

„Jesteśmy przygranicznym miastem, spokojnym i przyjaznym dla mieszkańców. Mile widzimy turystów poszukujących czystego środowiska naturalnego i niespotykanej gościnności. Inwestorom oferujemy uzbrojone tereny, obiekty inwestycyjne z pełną infrastrukturą techniczną oraz duże zasoby wykwalifikowanej kadry pracowników.”

Dla rozwoju głównych dziedzin życia gospodarczego Lubaczowa wytypowano następujące cele i zadania strategiczne do osiągnięcia do 2006 roku:

1. **Obszar strategiczny nr 1:** Rozwój gospodarczy

a) Cele strategiczne:

- 1/1: Aktywizacja gospodarcza miasta
- 1/2: Utrzymanie dotychczasowych miejsc pracy i poziomu produkcji
- 1/3: Tworzenie i poszukiwanie nowych miejsc pracy,
- 1/4 : stwarzanie warunków dla zbytu produkcji
- 1/5 : pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych i promocja miasta .

2. **Obszar strategiczny nr 2:** Rozwój infrastruktury technicznej

Cel strategiczne:

- 2/1: podnoszenie atrakcyjności miasta,
- 2/2: budowa infrastruktury chroniącej czyste, naturalne walory miasta

- 2/3: dbanie o wygląd miasta i stwarzanie dobrych warunków do życia dla mieszkańców
- 2/4: zachowanie dobrego stanu środowiska

3. **Obszar strategiczny nr 3: rozwój społeczny**

Cele strategiczne:

- 3/1: rozwój usług oświatowych i kulturalnych dla mieszkańców
- 3/2 : wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży
- 3/3: organizacja czasu wolnego mieszkańców
- 3/4: stała promocja podejmowanych działań, zaangażowanie mieszkańców.

4. **Obszar strategiczny nr 4 : Oświata**

Cele strategiczne:

- 4/1: dostosowanie kierunków i systemów kształcenia młodzieży dla potrzeb rynku
- 4/2: utrzymanie wysokiego poziomu kształcenia
- 4/3: wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży
- 4/4: trzypoziomowy poziom kształcenia

5 **Pole strategiczne nr 5: rozwój kultury, sportu i turystyki**

Cele strategiczne: :

- 5/1: stworzenie systemu promocji miasta
- 5/2: rozwój bazy wypoczynkowo-turystycznej
- 5/3: tworzenie warunków sobotnio-niedzielnego wypoczynku
- 5/4: propagowanie i organizowanie aktywnego wypoczynku w mieście i okolicy

Realizację zakładanych celów przewidziano w następujących dziedzinach życia gospodarczego miasta:

- a) rozwój przedsiębiorczości i rolnictwa,
- b) infrastruktura techniczna,
- c) infrastruktura społeczna,
- d) środowisko przyrodnicze w powiązaniu z obszarami i obiektami o znaczeniu kulturowym.

Osiągnięcie celów będzie możliwe poprzez realizację zadań przewidzianych dla każdego wymienionego obszaru działań strategicznych.

Dla każdej z dziedzin ustalono średnioterminowy cel zintegrowany z ochroną środowiska, strategię realizacji celu, w tym działania minimalizujące zagrożenia wynikające z rozwoju danej dziedziny.

7.4 Uwarunkowania wynikające ze strategii rozwoju miasta

7.4.1 Gospodarka

Priorytetowym zadaniem dla miasta określono rozwój gospodarczy. Wyznaczone do realizacji zadania z tego obszaru to przede wszystkim stworzenie zachęt do tworzenia nowych miejsc pracy i pozyskiwania inwestorów z zewnątrz. Ze strony miasta udzielana będzie pomoc prawno-administracyjna dla podmiotów rozpoczynających działalność.

7.4.2 Rozwój infrastruktury technicznej

Realizację zadań strategii będzie się odbywać m.in. poprzez stałe inwestowanie w infrastrukturę techniczną, która stanowi bazę dla rozwoju przedsiębiorczości. Miasto posiada podstawowe sieci i zadania z tego zakresu skierowane będą na modernizację dróg i oświetlenia oraz budowę nowoczesnego systemu gromadzenia, odbioru i składowania odpadów.

7.4.3 Rozwój społeczny

Zgodnie ze „Strategią ...” podstawowym celem jest wykorzystanie bogatych tradycji kulturowych miasta i organizowanych imprez. Miasto powinno zbiegać o pozycję kulturalnego centrum regionu. Działania realizowane w tym obszarze mają zapewnić dogodne warunki życia wszystkim mieszkańcom miasta, w tym szansę rozwoju i pracy oraz wypoczynku.

7.4.4 Oświata

Zadania do realizacji z tego obszaru obejmują doposażanie szkół, doszkalać nauczycieli stworzy lepsze warunki dla kształcenia młodzieży i zwiększy jej szanse w

porównaniu z innymi rejonami. Stworzone zostaną warunki dla studiowania i podnoszenia kwalifikacji w miejscu zamieszkania.

7.4.5 Kultura, sport i turystyka

W tym obszarze przewidziano do realizacji: budowę kompleksu sportowo-rekreacyjnego, budowę hoteli i zbiornika wodnego, ścieżek rowerowych, tras spacerowych oraz poszerzenie terenów zieleni miejskiej.

7.5 Ochrona i poprawa jakości środowiska

7.5.1 Gospodarka odpadami

Zapobieganie i ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów jest priorytetem w polityce dotyczącej gospodarki odpadami. Dotyczy ono wszystkich uczestników życia produktu, tj. projektantów, producentów, dystrybutorów, a także konsumentów, a z chwilą gdy produkt staje się odpadem komunalnym, także władz lokalnych odpowiedzialnych za gospodarkę odpadami.

Miasto posiada własne składowisko odpadów komunalnych, którego eksploatacja dobiega końca. Zorganizowanie sprawnego systemu zbierania, segregacji i odbioru odpadów to najważniejsze zadania w mieście, które mają zabezpieczyć środowisko przed odpadami.

Wyposażenie mieszkańców miasta w pojemniki do segregacji odpadów będzie umożliwiać selektywną zbiórkę odpadów nadających się do ponownego wykorzystania: szkło, makulatura, złom, tworzywa sztuczne, oleje i zużyte opony. Równolegle do tych działań należy prowadzić działania z zakresu edukacji ekologicznej mieszkańców miasta a później egzekwować obowiązek utrzymania czystości.

Dla zapobiegania i zmniejszania ilości powstających odpadów w mieście Lubaczów powinny być prowadzone następujące działania:

1. Edukacyjno-informacyjne, polegające na wytworzeniu wśród konsumentów nawyków w kierunku:

- zakupu produktów o minimalnej ilości opakowań (niezbędnych),
- zakupu produktów wykonanych z surowców z recyklingu,
- oddziaływanie na pracowników w kierunku redukcji zużywanych materiałów (np. papieru w biurach, wprowadzanie wewnętrznych sieci informatycznych, poczty elektronicznej),

- ograniczania zakupu produktów jednorazowego użytku,
- popularyzacji stosowania materiałów wysokiej trwałości.

2. Organizacyjne, obejmujące:

- wprowadzanie selektywnej zbiórki odpadów na terenie miasta,
- recykling opakowań toneru z drukarek i kopiarek,
- selektywne zbieranie odpadów na budowach,
- kompostowanie przydomowe frakcji odpadów komunalnych ulegających biodegradacji na terenach z zabudową jednorodzinną,
- organizacja Miejskiego Punktu Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych (MPZON).

3. Edukacja społeczna powinna być prowadzona :

- w systemie nauczania, na wszystkich szczeblach,
- za pomocą środków masowego przekazu (lokalna prasa, radio i telewizja),
- za pomocą rozpowszechnianych ulotek, akcji plakatowej, spotkań z mieszkańcami, itp.

7.5.1.1 Odpady powstające w sektorze komunalnym

Dla osiągnięcia założonych celów na obszarze miasta, konieczne jest podjęcie następujących kierunków działań w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi:

1. Podnoszenie świadomości społecznej obywateli, w szczególności w zakresie minimalizacji wytwarzania odpadów.
2. Udział we wprowadzaniu systemu gospodarki odpadami w układzie ponadlokalnym, w tym partycypacja w kosztach budowy Powiatowego Zakładu Zagospodarowania Odpadów lub ZZO „Jarosław-Młyny”,
3. Konsekwentne wdrażanie systemu selektywnej zbiórki odpadów na obszarze całego miasta.
4. Sukcesywna eliminacja odpadów ulegających biodegradacji z odpadów kierowanych na składowiska
5. Wdrażanie systemu zbiórki, odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych oraz organizacja Miejskiego Punktu Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych (MPZON),
6. Rozwój systemów zbiórki i zagospodarowania odpadów wielkogabarytowych i budowlanych
7. Prowadzenie przez podmioty będące posiadaczami odpadów ewidencji odpadów.

Eksploatowane w Lubaczowie komunalne składowisko odpadów, z którego korzysta również gmina wiejska Lubaczów planowane jest do zamknięcia do końca 2005 roku. W tym czasie należy wybudować nowe składowisko odpadów lub Powiatowy Zakład Zagospodarowania Odpadów (PZZO). Wg programu powiatowego dla powiatu lubaczowskiego przewidziana jest budowa powiatowego składowiska lub alternatywnie partycypacja w kosztach rozbudowy składowiska w Młynach.

7.5.1.2 Plan działań w gospodarce komunalnymi osadami ściekowymi

Obecnie gospodarka komunalnymi osadami ściekowymi jest powiązana z systemem gospodarki odpadami komunalnymi. Docelowo programy wyższe rzędu zakładają również stosowany obecnie system postępowania z tymi osadami.

Składowanie na składowiskach komunalnych to jedna z metod unieszkodliwiania komunalnych osadów ściekowych powstających na terenie Lubaczowa.

W zakresie gospodarki komunalnymi osadami ściekowymi przewiduje się osiągnięcie następujących celów zapewniających ochronę środowiska:

- przestrzeganie częstości i zakresu badań składu jakościowego wytwarzanych komunalnych osadów ściekowych
- zwiększenie stopnia ich przetworzenia,
- w maksymalnym stopniu wykorzystanie substancji biogenych zawartych w osadach przy jednoczesnym spełnieniu wszystkich wymogów dotyczących bezpieczeństwa sanitarnego i chemicznego.

Ustawa *o odpadach* zdefiniowała kierunki stosowania komunalnych osadów ściekowych pod specjalnymi warunkami jako wykorzystanie osadów:

- w rolnictwie, włączając w to uprawy przeznaczone do produkcji pasz,
- do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne, .
- do dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,
- do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu,
- do uprawy roślin nie przeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz.

W Lubaczowie jak i w całym powiecie lubaczowskim przyjmuje się następujące priorytetowe zadania i działania w gospodarce osadami komunalnymi na lata 2004 - 2015 :

1. Modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków w części dotyczącej urządzeń do przeróbki osadów.
2. Prowadzenie prac mających na celu zewidencjonowanie i przystosowanie terenów wymagających rekultywacji a nadających się do wykorzystania w gospodarce osadami komunalnymi.

7.5.1.3 Odpady powstające w sektorze gospodarczym

W dziedzinie gospodarki odpadami z sektora gospodarczego przewiduje się osiągnięcie w latach 2003 – 2014 przez miasto następujących celów:

- utrzymanie obecnego wysokiego stopnia wykorzystania odpadów,
- bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie odpadów nie nadających się do wykorzystania,
- eliminacja zagrożenia ze strony odpadów niebezpiecznych pochodzących z rolnictwa.

Dla osiągnięcia założonych celów konieczne jest podjęcie następujących kierunków działań poprzez:

- systematyczne wprowadzanie bezodpadowych i mało odpadowych technologii produkcji,
- udział podmiotów gospodarczych w programie „czystszej produkcji” powodującej zmniejszenie ilości i uciążliwości wytwarzanych odpadów,
- organizacja nadzoru weterynaryjnego nad procesem powstawania i niszczenia odpadów pochodzenia zwierzęcego szczególnego ryzyka (SRM) z zakładów przetwórstwa spożywczego, jeżeli takie powstaną w mieście.

7.5.1.4 Odpady niebezpieczne

Przy zbiorce **odpadów niebezpiecznych** wytwarzanych na terenie miasta Lubaczów m. in. w grupie odpadów komunalnych zaleca się stosowanie następujących systemów organizacyjnych:

1. Miejski punkty zbiórki odpadów niebezpiecznych (MPZON) przyjmujący bezpłatnie odpady niebezpieczne od mieszkańców oraz odpłatnie od małych i średnich przedsiębiorstw. Zakłada się docelowo w mieście zorganizowanie co najmniej jednego punktu.
2. Regularny odbiór odpadów przez specjalny pojazd (Mobilny Punkt Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych). Do tego celu stosowane będą specjalne samochody z pojemnikami objeżdżające w określone dni na teren miasta (średnio np. cztery razy w roku). Docelowo, pojazd obsługiwać będzie obszar o wielkości powiatu.
3. Zbiórka odpadów przez sieć handlową np. apteki, sklepy fotograficzne, sklepy z farbami itp. Władze samorządowe zawierają umowy z różnymi placówkami handlowymi w zakresie przyjmowania i przechowywania różnych rodzajów odpadów niebezpiecznych. Specjalny pojazd zabiera z tych placówek odpady niebezpieczne na żądanie.
4. Zbiórka odpadów niebezpiecznych prowadzona przez Powiatowy Zakład Zagospodarowania Odpadów (PZZO) lub ZZO „Jarosław-Młyny”.

II stopień dotyczący stacji przeładunkowych odpadów niebezpiecznych, w celu ich transportu do dalszej segregacji i unieszkodliwiania będzie organizowany przez powiat lubaczowski lub kilka powiatów.

7.5.1.5 Podsumowanie

Odpady powstające w sektorze komunalnym

Nadal podstawową metodą unieszkodliwiania odpadów komunalnych w mieście Lubaczów będzie ich składowanie na składowiskach komunalnych. Zadanie budowy składowiska odpadów będzie zadaniem w skali powiatu. W perspektywie najbliższych 3 lat konieczne jest zorganizowanie przez samorząd miasta selektywnej zbiórki odpadów, które będą następnie poddane szczegółowej segregacji w Powiatowym Zakładzie Zagospodarowania Odpadów (PZZO lub ZZO). Dla strumienia odpadów niebezpiecznych w odpadach komunalnych wskazana jest organizacja MPZON. Należy zwrócić uwagę na problem występującym „dzikich wysypisk”, których likwidację należy przeprowadzić do 2005 roku.

Odpady powstające w sektorze gospodarczym

Podmioty gospodarcze miasta Lubaczowa w zasadzie posiadają rozwiązany problem zagospodarowania wytwarzanych odpadów. W dalszym ciągu należy utrzymać wysoki stopień wykorzystania odpadów z działalności gospodarczej.

Polityka Państwa w zakresie ochrony środowiska promuje wdrażanie nowych technologii „mało odpadowych” i „bezodpadowych”, metod czystej produkcji oraz budowę własnych instalacji służących odzyskowi i unieszkodliwianiu odpadów przez ich wytwórców.

W mieście działania winny zmierzać w kierunku zapobiegania i ograniczania ilości wytwarzanych odpadów, co spowoduje ich spadek w perspektywie kilkunastu lat.

Odpady niebezpieczne

Działania w zakresie gospodarki odpadami powinny zmierzać głównie do zmniejszenia ilości odpadów niebezpiecznych deponowanych na składowisku odpadów wraz z odpadami komunalnymi. Niezbędne staje się więc działanie na rzecz miejskiego lub powiatowego systemu zbiórki tych odpadów i przekazywania ich do powtórnego wykorzystania, wypracowaniu sposobów finansowania selektywnej zbiórki odpadów oraz prowadzeniu edukacji ekologicznej społeczeństwa w zakresie gospodarki odpadami.

7.5.2 Ochrona i kształtowanie stosunków wodnych

Ochrona i kształtowanie stosunków wodnych jest jednym z głównych celów ekologicznych miasta Lubaczów. Cel ten zakłada zapewnienie najlepszej jakości wód, zarówno podziemnych zaopatrujących miasto w wodę pitną, jak również wód płynących. Dla utrzymania ilości wody na poziomie zapewniającym równowagę biologiczną i ochronę przed powodzią przewidziano w dolinach rzek Lubaczówki i Sołotwy utworzenie „korytarzy ekologicznych”.

7.5.2.1 Ochrona zasobów wód podziemnych

Woda na cele pitne dla miasta dostarczana jest z ujęcia wód podziemnych. Warstwa wód podziemnych, z której korzysta ujęcie nie posiada warstwy izolacyjnej od powierzchni terenu, co przy zasilaniu infiltrującymi opadami stanowi zagrożenie dla jakości tych wód.

Zagadnienie ochrony wód jest realizowane przez ustanowienie stref ochronnych. Dla ujęcia w Lubaczowie ustanowiono strefę ochrony pośredniej wewnętrznej o zasięgu orientacyjnie 50 – 60 m od poszczególnych studni oraz strefę ochrony pośredniej zewnętrznej o promieniu 650 m.

Część wschodnia podanych stref jest zainwestowana i wymaga prowadzenia działań mających na celu uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w tym rejonie w celu wyeliminowania możliwych źródeł zanieczyszczenia wód podziemnych ujęcia.

Ochrona wód podziemnych i poprawa jakości wód powierzchniowych w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP – 428 oraz w granicach strefy jego ochrony, będzie oparta na przestrzeganiu zakazów związanych z korzystaniem z wód powierzchniowych, podziemnych i użytkowaniem gruntów oraz lokalizowaniem niektórych inwestycji, w szczególności bez koniecznych zabezpieczeń przed negatywnym wpływem na wody podziemne oraz stosowania zasad gospodarowania wynikających z decyzji właściwych organów ochrony środowiska.

Ewentualna lokalizacja składowiska odpadów miejskich w sąsiedztwie granicy strefy ochronnej GZWP nr 428 będzie wymagać zastosowania rozwiązań chroniących wody podziemne.

7.5.2.2 Wody powierzchniowe

Poprawa jakości wód w rzekach na terenie miasta jest możliwa poprzez zakończenie budowy kanalizacji i likwidację niekontrolowanych zrzutów ścieków z gospodarstw domowych oraz wód opadowych bezpośrednio do wód płynących. Zadanie to jest systematycznie realizowane przez miasto. Na jakość wody powierzchniowej wywierają coraz większy wpływ spływy z pól uprawnych i dlatego należy chronić tereny nad wodami przez racjonalną gospodarkę w ich rejonach polegającą na pozostawianiu pasów łąk wzdłuż rzek. Temu celowi ma służyć utworzenie korytarzy ekologicznych rzek Sołotwy i Lubaczówki.

W znacznym stopniu zły stan urządzeń regulacyjnych rzek oraz brak urządzeń wodnych zapobiegających powodziom, to przyczyna stałych zalewów powodziowych. Ich zasięg został uwzględniony na załączniku graficznym.

Miasto nie posiada programu lub studium zabezpieczenia przeciwpowodziowego. Problem ten winien być rozwiązany z uwzględnieniem funkcji korytarza ekologicznego.

W celu przeciwdziałania skutkom zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych wytwarzanych przez gospodarkę komunalną, miasto eksploatuje komunalną oczyszczalnię ścieków i realizuje systemy kanalizacji pozwalające na podłączenia kolejnych domostw do oczyszczalni ścieków. Do realizacji pozostała niewielka grupa mieszkańców nie objętych systemem kanalizacji.

Poprawa jakości wód zależy przede wszystkim od kompleksowego rozwiązania problemów gospodarki wodno – ściekowej. Ważne jest odpowiednie zarządzanie ochroną wód i jej zasobami, monitoring źródeł zanieczyszczeń oraz kontrola wdrażania i egzekwowania prawa.

Głównymi instrumentami realizacji działań w zakresie kompleksowego rozwiązania gospodarki wodno - ściekowej w mieście będą:

- Bieżąca kontrola systemu odprowadzania ścieków oraz stanu technicznego szamb,
- Ograniczenie powierzchniowego dopływu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych z terenów rolniczych miasta, źródeł obszarowych i liniowych poprzez budowę pasów zieleni śródpolnej i przypotokowej,
- Ograniczanie powierzchniowego spływu wód opadowych z terenów utwardzonych przez budowę kanalizacji deszczowej
- Realizacja zadań mających na celu ochronę przed powodzią,
- Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w obszarze ustanowionych stref ochronnych komunalnego ujęcia wody podziemnej,
- Zbudowanie systemu informowania społeczeństwa o planowanych i realizowanych działaniach w zakresie ochrony i jakości wód, powiązanego z edukacją ekologiczną.

Działania w zakresie ochrony wód powierzchniowych będą prowadzone w kierunku rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej. Ponadto coraz większy nacisk będzie kładziony na zmniejszenie zanieczyszczeń obszarowych.

W zakresie wód podziemnych rozwijany będzie monitoring, zarówno regionalny jak i lokalny. Działania ochronne realizowane będą poprzez ochronę ujęć wód podziemnych oraz ochronę zbiorników wód podziemnych polegającą na przestrzeganiu ograniczeń w eksploatacji stref ochronnych tych ujęć.

Działania w zakresie ochrony i kształtowania stosunków wodnych będą zmierzały do:

Ograniczenia emisji zanieczyszczeń w ściekach ze źródeł punktowych (osadniczych i przemysłowych), zmniejszenie ładunku zanieczyszczenia pochodzących ze źródeł obszarowych.

Miasto Lubaczów będzie realizować to zadanie przez budowę kanalizacji komunalnej w rejonach jej braku w mieście. Realizacja kanalizacji pozwoli na wyposażenie

Metody techniczne to stosowanie odpowiednich środków technicznych dla ograniczenia hałasu w środowisku.

Do technicznych metod należy:

stosowanie ekranów akustycznych np. wokół źródeł hałasu i wzdłuż tras komunikacyjnych,

stosowanie ekranów naturalnych z zieleni lub szczelnych ogrodzeń,

budowa nowych i remontowanie istniejących nawierzchni dróg z doprowadzeniem do stanu zgodnego z wymaganiami dot. hałasu,

budowa obwodnicy w rejonie dzielnicy Mazury.

7.5.3 Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

Przedmiotem działań objętych tym celem jest skuteczna ochrona ludzi i środowiska przed promieniowaniem elektromagnetycznym. Zadania z tego zakresu w świetle obowiązujących przepisów prawnych znajdują się w gestii starostów, natomiast miasto może współpracować zwłaszcza przy zebraniu danych określających skalę zagrożenia promieniowaniem oraz zapewnienie skutecznej ochrony ludności przed działaniem promieniowania elektromagnetycznego. Wyniki inwentaryzacji źródeł zagrożenia promieniowaniem elektromagnetycznym miasto winno wykorzystać w planowaniu nowych terenów pod zabudowę.

Uzyskanie do dnia 31.12.2005 r. pozwoleń na emisję pól elektromagnetycznych istniejących instalacji, przez jednostki nimi zarządzające pozwoli na pełną ewidencję źródeł zagrożenia promieniowaniem elektromagnetycznym na terenie miasta.

Rejony koncentracji działań

Na terenie miasta Lubaczowa działania z tego zakresu należy prowadzić wokół obiektów i systemów przesyłowych energii elektrycznej 110 kV i wyższych.

7.5.4 Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza i przeciwdziałanie zmianom klimatu

Realizacja zadań objętych tym celem w Lubaczowie powinna przyczynić się do utrzymania wysokiej jakości powietrza, spełniającej wymagania ustawodawstwa Unii Europejskiej oraz redukcji emisji gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową powietrza.

Ograniczenia zagrożeń związanych z zanieczyszczeniem powietrza powinny zmierzać do ograniczenia emisji lokalnych palenisk węglowych. Miasto Lubaczów jest zgazyfikowane i tylko rachunek ekonomiczny decyduje o rodzaju stosowanego paliwa do celów grzewczych. Zadanie to może być realizowane poprzez wprowadzanie ekologicznych źródeł ciepła i energii.

Ograniczenie lokalnej koncentracji zanieczyszczeń jako skutek komunikacji samochodowej ma na celu poprawę zanieczyszczonego powietrza. Zadanie to proponuje się realizować poprzez wykonanie ekranów zieleni oraz rozbudowę systemu drogowego komunikacji ponadlokalnej.

Przy formułowaniu podstawowych kierunków działań dla ochrony powietrza w mieście Lubaczów, zostało przyjęte ogólne założenie maksymalnego ograniczenia emisji zanieczyszczeń. Obecnie jakość powietrza w mieście uzyskała klasę „A”, czyli najczystsza.

Podstawowym celem w mieście Lubaczów jest utrzymywanie dotychczasowej jakości powietrza na jego obszarze.

Dla realizacji ochrony powietrza i przeciwdziałania zmianom klimatu na terenie miasta przyjęto, następujące kierunki działań:

1. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom polegać będzie przede wszystkim na ograniczaniu emisji zanieczyszczeń z głównych ich źródeł: komunalnych i komunikacyjnych. Zakłady przemysłowe emitują znikome ilości zanieczyszczeń do powietrza.

Działania ograniczające emisję ze źródeł komunalnych

- likwidacja lub modernizacja starych lokalnych kotłowni na bardziej ekologiczne, w tym kotłowni osiedlowych (zmiana czynnika grzewczego),
- ograniczenie strat ciepła (docieplenie budynków, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej i inne),
- promowanie i upowszechnianie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii.

Działania ograniczające emisję ze źródeł komunikacyjnych

- eliminacja ruchu tranzytowego z centrów zabudowy - budowa obwodnicy
- zwiększeniu płynności i przepustowości sieci drogowej,
- poprawa standardów technicznych dróg,
- tworzenie warunków dla intensyfikacji ruchu rowerowego – budowa ścieżek rowerowych,
- wprowadzanie na stacjach paliw hermetyzacji procesu obrotu paliwami.

2. Przeciwdziałanie zmianom klimatu na obszarze miasta Lubaczów będzie wiązać się ze zmniejszeniem emisji:

- CO₂ (głównego gazu cieplarnianego), towarzyszącego wszystkim procesom energetycznym,
- metanu odpowiedzialnego za globalne ocieplenie, w mieście jego źródłem mogą być: wycieki z gazociągów, w minimalnym stopniu gospodarka hodowlana.

Najważniejsze działania miasta w tym zakresie będą obejmować:

1. Zwiększenie lesistości terenów nieużytków (jeden ze sposobów pochłaniania CO₂),

2. Hermetyzacji procesów w kopalnictwie gazu, uszczelnianie i usprawnianie procesów przesyłu gazu ziemnego.

7.5.5 Przeciwdziałanie poważnym awariom, zachowanie bezpieczeństwa chemicznego o biologicznego

Przedmiotem i zakładanym skutkiem realizacji tego celu jest ochrona przed poważnymi awariami i klęskami żywiołowymi, minimalizowanie ich skutków oraz zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego w skali miejskiej.

Przyjęto, że działania w zakresie przeciwdziałania poważnym awariom i zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego będą zmierzały do zrealizowania celów określonych w „II Polityce ekologicznej państwa” w horyzoncie średniookresowym do 2010 roku.

Poważne awarie obejmują skutki dla środowiska w wyniku awarii przemysłowych i transportowych z udziałem niebezpiecznych substancji chemicznych.

- 1) Zwiększenie bezpieczeństwa ruchu pojazdów z towarami niebezpiecznymi na terenie miasta,
- 2) Wprowadzanie rozwiązań promujących działania w celu zmniejszenia zagrożeń od stosowanych pestycydów, zgodnie z przyjętą strategią Wspólnoty,
- 3) Podniesienie świadomości społecznej w zakresie biotechnologii i bezpieczeństwa biologicznego.
- 4) Informacja i edukacja społeczeństwa o zagrożeniach środowiska i zdrowia ludzi.
- 5) Informacja w mieście o zakładach zajmujących się unieszkodliwianiem odpadów niebezpiecznych i unieszkodliwianiem materiałów (odpadów) po akcjach ratowniczych.

Transport materiałów niebezpiecznych na terenie miasta Lubaczowa stwarza ogromne zagrożenia dla mieszkańców i środowiska. Podjęcie działań zapobiegających przedostawaniu się substancji niebezpiecznych do środowiska będzie polegać na:

- 1) wzmożonych kontrolach pojazdów przewożących materiały niebezpieczne prowadzone przez: WIOŚ, PSP, Policję,
- 2) modernizacji zbyt wąskich odcinków dróg miejskich,
- 3) wyznaczeniu optymalnych tras przewozu substancji niebezpiecznych,
- 4) współudział w tworzeniu systemu i prowadzeniu systemu informowania społeczeństw o możliwościach wystąpienia poważnych awarii i ostrzeganiu w sytuacji wystąpienia zagrożenia.

7.5.6 Ochrona przyrody, krajobrazu i różnorodności biologicznej

Ochrona środowiska przyrodniczego będzie polegać na objęciu formami ochrony istniejących cennych siedlisk roślinnych. Za takie tereny proponuje się uznać:

„Korytarze ekologiczne” – doliny zalewowe rzek Sołotwy i Lubaczówki z zakazem wprowadzania zmian w krajobrazie.

Temu celowi ma służyć również utrzymanie istniejącego starodrzewu i terenów zieleni miejskiej oraz przeznaczenie części terenów pod zalesienia. Z elementami zieleni związana jest propozycja ścieżek rowerowych, które jednocześnie będą pełnić funkcję pieszych ciągów spacerowych.

Za „użytek ekologiczny” proponuje się uznać teren w zachodniej części miasta, ze względu na naturalne oczko wodne z zachowaną roślinnością bagienną.

Tereny cmentarzy oraz zieleni parkowej ze wzgórzem zamkowym objęte są ochroną konserwatorską. Wyszczególnione wcześniej obiekty architektury będące dziedzictwem kultury, stanowią atrakcję turystyczną a użytkowanie tych obiektów przez właścicieli powinno być preferowane w formie ulg podatkowych lub dotacji na utrzymanie we właściwym stanie technicznym.

Zespoły zabudowy sakralnej wymagają utrzymania przez użytkowników zgodnie z warunkami konserwatorskimi i przy udziale konserwatora.

Z uwagi na zachowanie wartości przyrodniczych i kulturowych, dla miasta określa się preferencje:

- objęcie ochroną ujęcia wód podziemnych zgodnie z decyzją o strefach ochronnych,
- wprowadzenie ograniczeń w obszarze GZWP Nr 428 i jego strefie ochronnej,
- ustalenie „powierzchni czynnej biologicznie” w mieście na poziomie 30%,
- podjęcie prac nad utworzeniem Parku Gminnego,
- ochrony zieleni parkowej i zachowanych układów zieleni miejskiej,
- wyznaczenie obszarów do zalesień.

Najważniejsze kierunki działań w celu ochrony zasobów przyrody Lubaczowa to:

- zachowanie, odtwarzanie oraz wzbogacanie zasobów przyrody, w tym ochrona najbardziej zagrożonych ekosystemów oraz gatunków i ich siedlisk.
- szczegółowa inwentaryzacja miejsc o walorach krajobrazowych i przyrodniczych,
- podnoszenie wartości krajobrazu na szczeblu lokalnym poprzez działania skierowane na ochronę, planowanie i odtwarzanie krajobrazów oraz uaktywnianie społeczeństwa w decydowaniu o losie otaczającego krajobrazu.

W ramach tak określonych kierunków podjęte zostaną następujące zadania:

1. Aktualizacja inwentaryzacji przyrodniczej – istniejących form ochrony przyrody na terenie miasta,
2. Bieżąca ochrona walorów przyrodniczych istniejących obiektów i zespołów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków usytuowanych na terenach zabudowy miasta.
3. Dokumentowanie i tworzenie nowych form ochrony przyrody obejmujących ochroną prawną tereny i obiekty o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych tworząc nowe:
  - pomniki przyrody,
  - użytki ekologiczne,
  - korytarze ekologiczne
  - zespoły przyrodniczo krajobrazowe,
4. Zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach cennych przyrodniczo i wspieranie rolnictwa ekologicznego.
5. Kontrola pozyskiwania zasobów przyrodniczych, z ich naturalnych siedlisk.

7.5.7 Zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i odpadowości gospodarki

Realizacja tego celu strategicznego powinna zapewnić miastu wzrost efektywności wykorzystania surowców, wody i energii poprzez zmniejszenie ich zużycia na jednostkę produktu, jednostkową wartość usługi, statystycznego konsumenta itp., bez pogarszania standardu życiowego ludności i perspektyw rozwojowych gospodarki.

Powinna dotyczyć wszystkich sektorów, ale koncentrować się będzie głównie w sektorze budownictwa i gospodarce komunalnej.

Kierunki działań w zakresie realizacji celów określone zostały dla zagadnień:

Wodochłonność

Działania dla zrationalizowania użytkowania wód powinny objąć wszystkie dziedziny gospodarki korzystające z zasobów wód, przede wszystkim, poprzez zastosowanie najlepszych dostępnych technik produkcji przemysłowej, aby doprowadzić do zmniejszenia zapotrzebowania na wodę i do ograniczenia ładunków odprowadzanych do odbiorników zanieczyszczeń.

Racjonalizacja zużycia wody w gospodarstwach domowych powinna zmierzać przede wszystkim do:

- 1) ograniczenia marnotrawstwa wody;
- 2) stosowania wodooszczędnej aparatury czerpalnej i sprzętu gospodarstwa domowego;
- 3) dalszego rozwoju pomiaru zużycia wody;
- 4) podjęcia działań w celu ograniczania strat w systemach rozprowadzania wody.

W zakresie działań inwestycyjnych zakłada się wodooszczędne technologie produkcji i przedsięwzięcia modernizacyjne w systemach zaopatrzenia ludności w wodę, ukierunkowane na zmniejszenie strat wody.

Materialochołoność i odpadowość

Podejmowane w mieście Lubaczów działania muszą doprowadzić do zmniejszenia materialochołoności i odpadowości produkcji a przez to do ograniczenia zanieczyszczeń, uciążliwości i zagrożeń u źródła. Pozwoli to na uzyskanie korzyści gospodarczych w postaci zmniejszenia nakładów na produkcję a w konsekwencji zmniejszenia obciążeń obywateli z tytułu wykorzystywania zasobów naturalnych i ochrony środowiska.

Ważne jest zagospodarowanie wycofanych z użytkowania substancji i materiałów niebezpiecznych (recykling) oraz stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT) zmniejszających materialochołoność i odpadowość produkcji i poprawiających efektywność ekonomiczną procesów wytwórczych.

Energochołoność

Jednym z podstawowych celów polityki ekologicznej miasta będzie zmniejszanie energochołoności gospodarki, zarówno w zakresie procesów wytwórczych, jak i świadczenia usług oraz konsumpcji.

Zmianom powinna podlegać przede wszystkim struktura wykorzystania nośników energii, w kierunku dalszego zwiększania udziału w produkcji energii - gazu i ropy naftowej (w miejsce węgla), poprawy jakości węgla i innych paliw, a także wzrostu udziału w produkcji energii elektrycznej i ciepłej, energetycznych nośników odnawialnych (energia wody i wiatru, energia słoneczna, energia z biomasy) oraz pochodzących z odpadów.

7.5.8 Wykorzystanie energii odnawialnej

Użytkowanie odnawialnych źródeł energii umożliwia osiągnięcie korzyści ekologicznych, gospodarczych i społecznych. Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych powinien stać się integralnym elementem zrównoważonego rozwoju miasta Lubaczów.

Działania w zakresie zrównoważonego rozwoju, mającego na celu efekty ekologiczno-energetyczne, powinny być kierowane na produkcję energii „ekologicznie czystej” ze źródeł odnawialnych, to jest wykorzystujących naturalne źródła, jakimi są: energia spiętrzeń wodnych, promieniowania słonecznego, biomasy lub siła wiatru.

Działania w tym zakresie powinny obejmować:

- 1) dokonanie oceny zasobów energii odnawialnej i niezbędnej infrastruktury,
- 2) opracowanie programów wykonawczych energetycznego wykorzystania biomasy, rozwoju energetyki wiatrowej i słonecznej,
- 3) założenie znacznego wzrostu wykorzystania energii słonecznej do ogrzewania mieszkań i obiektów użyteczności publicznej.

Lokalne kotłownie opalane węglem mogą być opalane **wierzbą energetyczną**, do uprawy której nadają się tereny często zalewane.

7.5.9 Ochrona gleb i rekultywacja terenów zdegradowanych

Miasto Lubaczów prawie nie posiada terenów zdegradowanych. Kopalnictwo na bieżąco prowadzi rekultywację wyrobisk. Podstawowym celem dla miasta w tej dziedzinie będzie ochrona gleb i rekultywacja terenów zdewastowanych i zdegradowanych.

Aby zrealizować ten cel miasto powinno zapewnić:

- identyfikację i likwidację zagrożeń powierzchni ziemi,
- ochronę najlepszej jakości gleb przed degradacją i zanieczyszczeniem wskutek czynników antropogenicznych i naturalnych (erozja, niewłaściwa agrotechnika, zmiana struktury fizycznej, stosunków wodnych i chemizmu gleb powodowana działalnością inwestycyjną, zanieczyszczeniami przemysłowymi i transportowymi, składowaniem odpadów),
- ochronę gleb pochodzenia organicznego i mineralnego klas II - III,
- ochronę zasobów gleb nadających się do wykorzystania rolniczego i leśnego przed ich przeznaczeniem na inne cele,

- racjonalne wykorzystanie ziemi w tym rozwój rolnictwa ekologicznego.

Kierunki działań w zakresie realizacji celów zostały określone dla zagadnienia:

1 Rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych

Na terenie miasta rekultywacja będzie prowadzona na powierzchni istniejącego składowiska odpadów komunalnych. Wyrobiska pokopalniane prowadzą rekultywację równocześnie z wydobyciem. Na obszarach związanych z oddziaływaniem np. szlaku komunikacyjnego, drobnych zakładów przemysłowych itp. a także występowaniem zjawisk naturalnych (erozja), rekultywacja tych terenów winna być nadal prowadzona sukcesywnie.

7.5.10 Ochrona złóż kopalin

Podstawowym celem jest ochrona złóż kopalin poprzez racjonalne gospodarowanie ich zasobami i kompleksowe ich wykorzystanie, łącznie z wykorzystaniem kopalin towarzyszących.

Ochrona przed skutkami eksploatacji złóż zakłada oznaczenie obszarów górniczych gazu ziemnego „Lubaczów - 1” oraz utrzymanie stref ochronnych dla eksploatowanych odwiertów gazowych.

Racjonalizacja gospodarki surowcami powinna uwzględniać kierunek, określający zasoby surowców jako jeden z czynników zapewniających możliwości rozwoju regionu. Przy racjonalnej gospodarce należy dążyć do ograniczania naruszeń środowiska towarzyszących eksploatacji kopalin i pracom geologicznym

Kierunki działań w zakresie realizacji tego celu to stawiane przez miasto Lubaczów:

1. Ochrona złóż kopalin (*złóż udokumentowanych eksploatowanych i rezerwowych*)

Ochrona obszarów występowania złóż rezerwowych i perspektywicznych, aktualnie nie zagospodarowanych, będzie polegać na uwzględnianiu tych terenów w planach zagospodarowania przestrzennego w postaci zapisów umożliwiających zabezpieczenie tych terenów przed trwałym zainwestowaniem, wykluczającym ich późniejszą eksploatację.

2. Poszukiwanie, rozpoznanie i dokumentowanie nowych złóż

Poszukiwania dotyczyć powinny wszystkich występujących surowców deficytowych oraz będących przedmiotem bieżącego zapotrzebowania w gospodarce jak surowce energetyczne - złoża gazu i ropy naftowej,

3. Polityka koncesyjna

Polityka koncesyjna miasta mająca na celu maksymalną ochronę zasobów złóż przed ich rabunkową eksploatacją będzie polegać na wypracowaniu współdziałania organów administracji geologicznej odnośnie preferowania przedsiębiorców gwarantujących pełne wykorzystanie zasobów złoża.

7.5.11 Ochrona lasów, wzrost lesistości

W granicach miasta znajdują się powierzchnie leśne. Planowany wzrost powierzchni będzie obejmować tereny o niskich klasach bonitacyjnych IV – VI. Wzbogacanie i racjonalne użytkowanie lasów przyczyni się w znacznym stopniu do usprawnienia ochrony i zapewni zrównoważony rozwój powierzchni leśnych.

Dla zrównoważonej gospodarki leśnej zakłada się realizację następujących kierunków działań:

a) Zachowanie korzystnego wpływu lasów na równowagę środowiska przyrodniczego i

warunki życia ludzi poprzez:

1. wdrożeniu zasad zagospodarowywania lasów nie objętych szczególnymi formami ochrony przyrody
2. wzmocnieniu nadzoru i doradztwa fachowego w stosunku do lasów niepaństwowych, w tym prowadzenie szkoleń i przygotowywanie materiałów informacyjnych.

b) Wzrost lesistości poprzez:

1. sporządzania ewidencji obszarów, które mogą być przeznaczone do zalesień,
2. ustalenia lokalizacji zalesień w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
3. zalesiania gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego.

c) Utrzymywanie i wzmacnianie społeczno-ekonomicznej funkcji lasów, współpraca i

komunikacja ze społeczeństwem poprzez:

1. rozwoju inwestycji związanych z komunikacyjnym udostępnieniem i infrastrukturą turystyczno-rekreacyjną w lasach,

2. zintensyfikowania działań prowadzonych przez administrację Lasów Państwowych na rzecz podnoszenia świadomości i wiedzy ekologicznej społeczeństwa.

7.5.12 Edukacja ekologiczna, dostęp do informacji i poszerzanie dialogu społecznego

Głównym celem edukacji ekologicznej na terenie miasta Lubaczów jest podniesienie świadomości ekologicznej i wypracowanie pozytywnych zachowań proekologicznych we wszystkich dyscyplinach życia i gospodarki, poczucia współodpowiedzialności każdego mieszkańca za stan środowiska oraz umożliwienie każdemu człowiekowi zdobywania wiedzy niezbędnej dla poprawy środowiska.

Program edukacji ekologicznej proponowany dla miasta Lubaczów jest zgodny z założeniami Programu Ochrony Środowiska dla powiatu Lubaczowskiego.

Celem programu jest wykreowanie społeczeństwa o wysokim poziomie zachowań, znającego zasady korzystania ze środowiska oraz przewidywania skutków własnych działań. .

Edukacja ekologiczna dotyczy zwłaszcza młodego pokolenia, a także ludzi dorosłych na wszystkich płaszczyznach życia. Niezwykle ważnym elementem jest humanizacja życia i kształtowanie postaw proekologicznych obywateli oraz kultywowanie tradycji narodowych oraz zmiana niekorzystnych nawyków.

Realizacja programu edukacji ekologicznej w ramach szkolnictwa:

W ramach programu jednym z głównych założeń jest wprowadzenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej, w tym szkolnictwa przedszkolnego oraz szkolnictwa podstawowego i ponadpodstawowego.

Działania :

1. realizacja ścieżek edukacyjnych w ramach bloków przedmiotowych.
2. prowadzenie aktywnych form edukacji np. Zielone szkoły,
3. organizowanie kontaktów z władzami samorządowymi, reprezentantami społeczności lokalnej, szkołami wyższymi, terenowymi ośrodkami edukacji ekologicznej,
4. uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych programach edukacji ekologicznej.

Edukacja dorosłych, będzie polegać na podniesieniu świadomości ekologicznej

Działania :

1. działalność lokalnych struktur samorządowych,
2. egzekwowanie przepisów dotyczących porządku, odpadów, gospodarki wodno-ściekowej, ochrony przed hałasem,
3. wdrażanie i sankcjonowanie europejskich standardów w dziedzinie ładu przestrzennego, oszczędności energii itp.
4. Udział mieszkańców w procesach decyzyjnych.

Edukacja ekologiczna w zakresie komunikacji i transportu

Istotnym elementem edukacji ekologicznej w mieście będzie tworzenie ścieżek rowerowych w miejscach atrakcyjnych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym. Efektem tego postępowania będzie zarówno zmniejszenie natężenia zanieczyszczeń, zachowanie w lepszej kondycji zasobów dziedzictwa kultury, oraz poprawa zdrowia mieszkańców i wzrost bezpieczeństwa poruszania się na drogach.

Edukacja ekologiczna w zakresie gospodarka odpadami i wykorzystanie energii oparta będzie na:

1. segregacji odpadów przez mieszkańców „u źródła”,
2. zmiana konsumpcyjnych przyzwyczajęń jako działań prewencyjnych mających na celu zahamowanie produkcji odpadów w gospodarstwach domowych,
3. racjonalnym wykorzystaniu opakowań (np. wielorazowego użytku),
4. promowaniu niekonwencjonalnych źródeł energii np. biopaliw.

Edukacja ekologiczna w zakresie ochrony i wykorzystania krajobrazu i bioróżnorodności.

Miasto Lubaczów zmierza w kierunku promowania zachowań zgodnych z zasadami ochrony krajobrazu i przyrody. Tereny cennych siedlisk roślinnych są objęte formami ochrony – użytku ekologicznego i korytarzy ekologicznych. Rygorystyczne przestrzegane są wymagania ochrony przyrody w ramach funkcjonowania obiektów turystycznych, budownictwa mieszkaniowego oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

Wiodącą rolę w zakresie edukacji ekologicznej odgrywa działalność Zarządu Parków Krajobrazowych w Przemyśle.

Informacja i komunikacja ze społeczeństwem

W ramach procesu dostępu do informacji i poszerzenia dialogu społecznego, ważnym elementem jest zorganizowanie systemu form edukacji ekologicznej dostępnej dla każdego mieszkańca miasta działającego w ramach systemu informacyjnego powiatu lubaczowskiego.

Organizacja tego systemu obejmuje:

- a) *Szkolenia dla samorządów oraz społeczności lokalnych*
- b) *Działalność proekologicznych organizacji pozarządowych.*

Ważnym organizatorem edukacji ekologicznej są organizacje pozarządowe o charakterze proekologicznym.

7.6 Lista zadań priorytetowych, harmonogram, nakłady i źródła finansowania programu

Program ochrony środowiska miasta Lubaczów realizowany będzie poprzez systematyczne działania na rzecz ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów, ochrony wód, powietrza, powierzchni ziemi i przyrody, ukierunkowanie na zahamowanie niekorzystnych oddziaływań, emisji zanieczyszczeń do środowiska i procesów degradacji.

Program zakłada zmniejszenie, eliminację lub przeciwdziałanie zagrożeniom środowiskowym szczególnie związanym z narażeniem zdrowia i życia mieszkańców oraz wpływającym na stan najcenniejszych walorów przyrodniczych miasta.

Lista zadań priorytetowych została opracowana na podstawie – dokumentów rządowych oraz zatwierdzonych dokumentów lokalnych, które zostały uwzględnione w:

1. „Program Ochrony Środowiska Powiatu Lubaczowskiego” – zgodność z priorytetami, celami i kierunkami w nim określonymi.
2. „Strategii Rozwoju Powiatu Lubaczowskiego na lata 2000-2010”, i „Strategii Rozwoju Miasta Lubaczów”, oraz innych dokumentów strategicznych i sektorowych opracowywanych dla miasta Lubaczów;
3. Listy przedsięwzięć priorytetowych Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie.

Przy wyborze zadań priorytetowych brano również pod uwagę:

1. Kierunki działań prowadzone przez szereg instytucji województwa podkarpackiego.
2. Przedsięwzięcia inwestycyjne realizowane i planowane do realizacji przez starostwo i miasto.

Lista zadań priorytetowych miasta Lubaczów została przedstawiona według dziedzin ochrony środowiska, w takiej kolejności, w jakiej występuje na terenie miasta. Lista zawiera zadania własne miasta Lubaczów oraz zamierzenia całego powiatu.

Zadania objęte harmonogramem zostały uznane za priorytetowe - najważniejsze, ich zrealizowanie przyczyni się do znacznej poprawy stanu środowiska oraz rozwoju obszarów miasta Lubaczów w zgodzie z zasadami ochrony środowiska. Harmonogram działań wyznaczony został w celu zachowania określonej kolejności i terminów realizacji planowanych przedsięwzięć.

Nakłady na realizację „Programu..”

Szacunkowe koszty realizacji programu opracowano w oparciu o analizę:

1. Nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną wg danych urzędu miasta Lubaczów i Starostwa Lubaczowskiego w latach 2000 - 2003 i planowanych w latach następnych
2. Przedsięwzięć finansowanych przez WFOŚ i GW w Rzeszowie.

Łączny szacunkowy koszt wdrażania i realizacji „Programu ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla miasta Lubaczowa” według zaplanowanego przez Urząd Miasta w Lubaczowie Planu dochodu i wydatków wynosi **9 295,5 tys. zł.**

Największe nakłady planowane są na budowę lub partycypację w kosztach Zakładu Zagospodarowania Odpadów (PZZO lub ZZO), budowę kanalizacji sanitarnej i deszczowej, modernizację stacji wodociągowej, ochronę przed powodzią. Na dalszym planie pozostaje – zalesianie nieużytków, ochrona przyrody i gospodarka lasami oraz pozostałe dziedziny.

Ze względu na przystąpienie do realizacji zadań nałożonych przez ustawy na instytucje odpowiedzialne za ochronę środowiska, szacunkowe koszty mogą w najbliższym czasie zostać zweryfikowane.

Biorąc pod uwagę ograniczone możliwości finansowania harmonogram działań zawiera zadania możliwe do realizacji, bez angażowania dużych środków, oraz takie które zostaną zrealizowane jeśli uzyskają dodatkowe możliwości finansowania.

Źródła finansowania programu

Jednym z ważniejszych aspektów ochrony środowiska w mieście Lubaczów jest pozyskiwanie i dysponowanie środkami finansowymi przeznaczonymi na ten cel.

Zadania określone w przepisach prawnych oraz bieżące zadania ochrony środowiska wymagać będą znacznych nakładów finansowych. Środki płatnicze na finansowanie ochrony środowiska będą pochodzić z:

1. środki własne,
2. zobowiązania finansowe (np. kredyty, pożyczki, obligacje, leasing),
3. udziały kapitałowe (akcje i udziały w spółkach),
4. dotacje (tzw. granty) i subwencje właściwe.

Formy te czasem występują łącznie (np. dotacje i pożyczki preferencyjne).

Do realizacji programu ważna jest znajomość zasad finansowania przedsięwzięć o charakterze ekologicznym i możliwości pozyskiwania dodatkowych pieniędzy (oprócz funduszy własnych) z instytucji jakie funkcjonują na polskim rynku oraz zasad jakimi się kierują przy dofinansowywaniu inwestycji.

Głównymi źródłami dotacji w mieście Lubaczów będą fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (w okresie 2000 - 2003 r. miasto nie korzystało z tej formy finansowania). Zmniejszać się będzie udział środków własnych i budżetowych na ochronę środowiska. Udział środków własnych, wspomaganych kredytami wynosi obecnie około 100 %. Wzrastać będzie udział środków pomocy zagranicznej.

Inwestycje służące realizacji priorytetów na lata 2002 –2006 mają pierwszeństwo w dostępie do środków funduszy przedakcesyjnych (PHARE, ISPA, SAPARD), w wysokości sięgającej maksymalnego poziomu udziału środków publicznych. Inwestycje służące realizacji celów priorytetowych na lata 2006 –2010 będą miały pierwszeństwo w dostępie do dotacji z funduszy spójności strukturalnych przeznaczonych na ochronę środowiska, uruchomionych z chwilą wstąpienia Polski do Unii Europejskiej. Przewiduje się nadal uzupełnienia finansowane ze środków publicznych w formie pożyczek preferencyjnych z Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska. Inwestorzy będą musieli udokumentować brak możliwości uzupełnienia dofinansowania ze środków komercyjnych.

Stan ten uzupełniają między innymi banki komercyjne (z Bankiem Ochrony Środowiska na czele udzielające kredytów preferencyjnych), oraz Fundacja Ekofundusz, wydająca środki pochodzące z tzw. ekokonwersji, czyli zamiany zagranicznego długu polskiego na krajowe wydatki proekologiczne.

Pomoc zagraniczna realizowana w innych formach np. poprzez fundusze pomocowe, fundusze inwestycyjne, towarzystwa leasingowe będzie finansować inwestycje ekologiczne. System finansowania podlega ciągłym przemianom. Pojawiają się nowe źródła finansowania, zmieniają się ich udziały i formy w łącznych wydatkach na ochronę środowiska w Polsce.

Obok przedstawionych najważniejszych źródeł finansowania ochrony środowiska, pojawiają się też systematycznie nowe instytucje finansujące przedsięwzięcia proekologiczne

8.1.2 Instrumenty finansowe

Głównymi instrumentami finansowymi są opłaty ekologiczne, kary, fundusze celowe, ulgi podatkowe.

8.1.3 Instrumenty społeczne

Wśród instrumentów o charakterze społecznym funkcjonują: dostęp do informacji, komunikacja społeczna, edukacja i promocja ekologiczna. Ustawa Prawo Ochrony Środowiska nakłada na instytucje rządowe i samorządowe obowiązek wzajemnego informowania się i uzgadniania. Cytowana ustawa nie przewiduje żadnych ograniczeń w korzystaniu z prawa dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie.

8.1.4 Instrumenty strukturalne

Do instrumentów strukturalnych należą strategie i programy wdrożeniowe oraz systemy zarządzania środowiskowego. Są to narzędzia dla formułowania, integrowania i wdrażania polityk środowiskowych.

Strategie i programy wdrożeniowe

Strategia rozwoju miasta Lubaczów jest dokumentem wytyczającym główne tendencje i kierunki działań w zakresie rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska w skali miasta. Dokument ten jest bazą dla programów sektorowych, a także daje ogólne wytyczne co do kierunków działań w zakresie ochrony środowiska.

8.2 Organizacja zarządzania środowiskiem

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na kilku szczeblach. W mieście zarządzanie dotyczy zadań własnych podejmowanych przez miasto, ważnych dla mieszkańców miasta, a także dla podmiotów gospodarczych działających na jego terenie i korzystających ze środowiska. Administracja powiatowa w ramach swoich obowiązków i kompetencji realizuje zadania związane z zarządzaniem środowiskiem w powiecie, w tym także i w mieście.

Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej. W ostatnim okresie na ich działalność

wywiera głos opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymywanie standardów jakości środowiska,
- modernizację technologii,
- eliminowanie i ograniczanie emisji zanieczyszczeń do środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- unowocześnianie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń.

Za wykonywanie i egzekwowanie prawa są odpowiedzialne instytucje działające w ramach administracji państwowej i samorządowej, które mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczaniu środowiska przez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie pozwoleń na korzystanie ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska.

Podstawowymi organami wykonawczymi w dziedzinie ochrony środowiska są wojewoda i starosta. Miasto realizuje inwestycje komunalne służące ochronie środowiska i zapewniające poprawę jakości życia jego mieszkańców. Przepisy przewidują tworzenie na wszystkich szczeblach administracji rozbudowanego systemu dokumentów planistycznych wytyczających główne kierunki polityki rozwoju w kontekście ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego.

Zarządy województw, powiatów i gmin (miast) sporządzają programy ochrony środowiska w celu realizacji polityki ekologicznej państwa. Z dokumentów dotyczących zagospodarowania przestrzennego, najmocniejszą pozycję prawną ma gmina (miasto), gdyż tylko miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uchwalane przez miasto, mają rangę obowiązującego powszechnie przepisu prawa. Wszelkie programy, plany i strategie formułowane na różnych szczeblach mają tylko wtedy szansę realizacji, jeśli zostaną uwzględnione w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Samorząd miasta określa również strategię rozwoju miasta, na którą składa się m.in. racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Ustawowy jest również obowiązek uchwalenia miejskiego programu ochrony środowiska.

8.3 Zarządzanie Miejskim Programem Ochrony Środowiska

Zarządzanie i kontrola Programu na poziomie miasta prowadzona będzie przez administrację samorządową Miasta Lubaczów oraz przez inne instytucje w zakresie określonym prawem.

W Programie będą uczestniczyć następujące grupy podmiotów:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem;
- Podmioty realizujące zadania programu, w tym instytucje finansujące;
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu;
- Społeczność miasta jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Burmistrzu Miasta Lubaczów, który jest odpowiedzialny za wdrażanie i koordynację działań określonych w Programie i składa Radzie Miasta raporty z wykonania Programu. Rada Miasta winna współdziałać z organami administracji samorządowej szczebla powiatowego i wojewódzkiego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Na poziomie miasta ochrona środowiska realizowana będzie zgodnie z przepisami szczególnymi ustalającymi kompetencje dla Burmistrza Miasta Lubaczów w zakresie ochrony środowiska. Burmistrz Miasta Lubaczów jako organ wykonawczy Rady Miasta dysponuje środkami finansowymi (budżet Miasta), a Rada Miasta instrumentami prawnymi – uchwały, zarządzenia, porozumienia.

Ponadto Burmistrz Miasta winien współdziałać z instytucjami administracji specjalnej, dysponujących instrumentami kontroli i monitoringu. Odbiorcą Programu są mieszkańcy miasta, którzy subiektywnie oceniają efekty wdrożonych przedsięwzięć. Ocena efektów zrealizowanych prac może być uzyskana poprzez wprowadzenie odpowiednich mierników świadomości społecznej.

8.4 Monitoring wdrażania Programu

Zakres monitoringu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- Określenia stopnia wykonania przedsięwzięć / działań;

- Określenia stopnia realizacji przyjętych celów;
- Oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem;
- Analizy przyczyn tych rozbieżności.

Rada Miasta Lubaczów będzie co dwa lata oceniała stopień wdrożenia Programu, natomiast na bieżąco będzie kontrolowany postęp w zakresie wykonania przedsięwzięć zawartych w programie. Pod koniec 2006 roku nastąpi pierwsza ocena realizacji przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2004 - 2006. W oparciu o wyniki tej oceny zostaną zweryfikowane przedsięwzięcia na okres 2006 - 2008. Ten cykl będzie się powtarzał co dwa lata, co zapewni ciągły nadzór nad wykonaniem Programu.

W cyklach czteroletnich będzie oceniany stopień realizacji celów ekologicznych do 2014 roku. Ocena ta będzie podstawową do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska.

Głównymi elementami monitoringu wdrażania Programu będą:

- Ocena stopnia wdrożenia programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu co dwa lata.
- Aktualizacja listy przedsięwzięć co dwa lata
- Aktualizacja polityki ochrony środowiska, tj. celów ekologicznych i kierunków działań co cztery lata.

8.4.1 Wskaźniki monitorowania efektywności Programu

Program Ochrony Środowiska jest narzędziem wdrażania polityki ochrony środowiska w mieście. Oznacza to konieczność monitorowania zmian zachodzących w mieście poprzez regularną ocenę stopnia jego realizacji w odniesieniu do założonych działań, przyjętych celów, a także ustalania rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem. Monitorowanie zmian pozwoli na ustalenie przyczyn ujawnionych rozbieżności.

Prawo nakłada obowiązek oceny w okresach 2 - letnich. Niezależnie od tego, monitorowanie Programu odbywać się będzie poprzez roczną ocenę wykonania założonego na dany rok budżetu miasta. Aktualizacja polityki długookresowej odbywać się będzie co cztery lata.

Prawidłowa ocena realizacji Programu wymaga przyjęcia uporządkowanego systemu mierników jego efektywności. Mierniki te dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- mierniki ekonomiczne,
- ekologiczne,
- społeczne (świadomości społecznej).

Mierniki ekonomiczne wynikają z finansowania inwestycji ochrony środowiska przy założeniu, że punktem odniesienia są określone efekty ekologiczne. Należą do nich łączny i jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego oraz koszty uzyskania efektu w okresie eksploatacji, a także trwałość efektu w określonym czasie.

Do mierników ekologicznych należą mierniki określające stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących oraz mierniki określające skutki zdrowotne dla populacji.

Miernikami tej grupy będą:

- jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- długość sieci kanalizacyjnej,
- ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na rok,
- powierzchnia terenów objętych ochroną prawną,
- powierzchnia terenów zdegradowanych,
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska.

Mierniki społeczne to:

- udział społeczeństwa w działaniach związanych z ochroną środowiska,
- stopień uspołecznienia procesów decyzyjnych (ilość i rodzaje interwencji społecznej),
- ilość i zróżnicowanie sposobów informacji i edukacji środowiskowej (akcje, kampanie, udział mediów lokalnych, zaangażowanie różnych grup/społeczności),
- ilość działań prawnych (procesów) odszkodowawczych związanych ze zniszczeniami środowiska.

Przyjęta liczba i rodzaje wskaźników decydują o określonym systemie oceny przyjętej polityki ochrony środowiska w mieście. Oprócz ich doboru konieczne jest ustalenie sposobu ich interpretacji.

Dla prawidłowej realizacji monitoringu wykonalności celów, priorytetów i zadań Programu Ochrony Środowiska Miasta Lubaczów niezbędna jest okresowa wymiana informacji pomiędzy miastem i starostwem, dotycząca stanu komponentów środowiska oraz stopnia zaawansowania realizacji poszczególnych zadań ponadlokalnych. Przewiduje się wymianę ww. informacji w sposób zorganizowany – w ustalonej formie pisemnej lub elektronicznej (sprawozdawczość okresowa).

W Tabeli 23 zaproponowano istotne wskaźniki, przyjmując że lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie modyfikowana.

Tabela 23. Wskaźniki monitorowania programu

Lp.	Wskaźnik	Stan wyjściowy
A. Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko		
1.	Jakość wód powierzchniowych; udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej)	NON
2.	Jakość wód podziemnych; udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości (klasa Ia i Ib)	b.d.
3.	Ilości wody zużywanej na cele przemysłowe z wód podziemnych	-
4.	Udział ścieków komunalnych nieoczyszczonych	28,2%
5.	Ścieki komunalne wymagające oczyszczenia	150 dam ³ /rok
6.	% wskaźnik zwodociągowania miasta	99,6
7.	% wskaźnik skanalizowania miasta	71,8
8.	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej	1,18
10.	Ilość zebranych odpadów komunalnych w roku	3 595 Mg
11.	Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych z gospodarstw domowych do powietrza wg sprzedaży paliw stałych	114 Mg
12.	Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z gospodarstw domowych wg sprzedaży paliw stałych (bez CO ₂)	1011,5 Mg
13.	Wskaźnik lesistości (%).	10,7%
14.	Powierzchnia terenów objętych ochroną prawną (%)	0
15.	Ilość pomników przyrody	0
16.	Powierzchnia terenów zdegradowanych	3,9 ha

Lp.	Wskaźnik	Stan wyjściowy
17.	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska w 2001 - 2003 r.	3 311,226 tys. zł
18.	Ilość zużytej wody/1 mieszkańca/rok [m ³]	56,6 m ³ /M/rok
19.	Powierzchnia zbiorników wodnych	0
20.	Udział odnawialnych źródeł energii w zużyciu energii	0
21.	Powierzchnia upraw zajętych pod biopaliwa	0
B. Wskaźniki świadomości społecznej		
22.	Ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców	b.d.
23.	Liczba kampanii edukacyjno-informacyjnych,	b.d.

9. ASPEKTY FINANSOWE WDRAŻANIA PROGRAMU

9.1 Wprowadzenie

Realizacja Programu wymaga nakładów finansowych. W niniejszym rozdziale przedstawiono potencjalne źródła finansowania i ich szacunkowy udział w kosztach realizacji przedsięwzięć ujętych w "Programie..." . Szacunkowe koszty wdrażania "Programu ..." zostały określone dla okresu 2004 - 2007. Dla dalszych okresów (po 2007 roku) koszty powinny zostać zweryfikowane w oparciu o wyniki pierwszej oceny realizacji Programu.

Koszty realizacji przedsięwzięć zawartych w "Programie ochrony środowiska dla Miasta Lubaczów" dla okresu 2004 - 2007, podane są w cenach I kwartału 2004 roku.

9.2 Ramy finansowe wdrażania Programu Ochrony Środowiska

Środki na realizację „Programu ochrony środowiska” będą pochodzić z różnych źródeł w zależności od rangi zadania. Jak dotychczas będą to środki własne miasta i powiatu, środki podmiotów gospodarczych, środki budżetu Państwa i budżetu województwa podkarpackiego, a także środki pochodzące z funduszy celowych i środki pomocowe.

9.2.1 Potencjalne źródła finansowania programu

Dla miasta dostępnymi sposobami finansowania inwestycji są:

- a) środki własne,
- b) kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych,

- c) kredyty i pożyczki o oprocentowaniu preferencyjnym udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin,
- d) dotacje państwowe z funduszy krajowych i zagranicznych.

Coraz lepsze wyniki w ochronie środowiska są w dużej mierze efektem funkcjonującego systemu finansowania przedsięwzięć służących ochronie środowiska. Podstawą tego systemu są przede wszystkim instytucjonalne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. W ostatnim okresie również środki pomocowe przedakcesyjne.

Członkostwo w Unii Europejskiej otwiera nowe możliwości korzystania z programów i funduszy pomocowych. Fundacje i programy pomocowe udzielają bezzwrotnej pomocy finansowej w różnych formach. Są to między innymi: pomoc finansowa na zadania inwestycyjne lub projekty, pomoc konsultingowa oraz pomoc szkoleniowa.

W zakresie ochrony środowiska, rozwoju regionalnego i rozwoju miast i wsi funkcjonują m.in.: takie organizacje i fundusze jak:

1. NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ – największa instytucja finansująca przedsięwzięcia ochrony środowiska o zasięgu ponadregionalnym i ogólnokrajowym w Polsce,
2. WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ – dofinansowuje zadania z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej z uwzględnieniem celów określonych w ustawie z dnia 27.04.2001 roku. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62 poz. 627 z 2001r.), Polityce Ekologicznej Państwa,
3. GLOBAL ENVIRONMENTAL FACILITY – światowa organizacja o charakterze kapitałowego funduszu celowego na rzecz ochrony środowiska,
4. PROGRAM WWF DLA POLSKI – krajowe przedstawicielstwo międzynarodowej organizacji World Wild Fund,
5. NARODOWA FUNDACJA OCHRONY ŚRODOWISKA - fundacja zajmująca się opracowywaniem ekspertyz w zakresie ochrony środowiska oraz edukacją ekologiczną,
6. FUNDACJA PARTNERSTWO DLA ŚRODOWISKA – Fundacja promuje działania na rzecz ekorozwoju,
7. REGIONALNE CENTRUM EKOLOGICZNE NA EUROPE ŚRODKOWĄ I WSCHODNIĄ – wspomaga swobodną wymianę informacji oraz udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji dotyczących ochrony środowiska.

Dostępne na rynku formy finansowania inwestycji ekologicznych dzieli się na:

- kredyty, pożyczki, obligacje, leasing,
- udziały kapitałowe – akcje i udziały w spółkach,
- dotacje.

9.3 Programy pomocowe unii europejskiej

Fundusze Strukturalne i Fundusz spójności

Na lata 2004 - 2006 UE przewiduje transfer środków finansowych na poziomie 13,8 mld EURO, z czego ponad 4,2 mld na realizację projektów z Funduszu Spójności. Planowane działania strukturalne są ujęte w Narodowym Planie Rozwoju (NPR). Przewidziane środki inwestycyjne w ramach NPR wynoszą 23 mld. EURO (13,8 mld z funduszy strukturalnych UE, ok. 6,2 mld EURO krajowe środki publiczne i ok. 3 mld. z sektora prywatnego, jeżeli będzie beneficjentem funduszy europejskich). Jednym z priorytetów NPR na lata 2004 – 2006 jest: ochrona środowiska i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska. Priorytet ten będzie realizowany przez:

- a) część środowiskową Funduszu Spójności – 2,6 - 3,1 mld EURO (2,1 mld EURO wkład UE),
- b) Sektorowy Program Operacyjny: Ochrona środowiska i gospodarka wodna – 643 mln EURO (516 mln EURO środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego ERDF),
- c) inne programy operacyjne (szczególnie Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego – ZPORR).

Jednym z kryteriów uzyskania środków finansowych z Funduszu Spójności jest wielkość projektu, a mianowicie łączna wartość projektu powinna przekraczać 10 mln EURO. Projekty o takiej wartości są w stanie zorganizować głównie średnie lub duże miasta bądź np. związki miast czy gmin.

Priorytetem 3 FS jest racjonalna gospodarka odpadami komunalnymi. Przewidziana kwota środków finansowych na ten priorytet z UE wynosi 390,2 mln EURO (przy założeniu 19 % udziału środków krajowych). Fundusze te ukierunkowane będą na finansowanie konkretnych inwestycji, których wyniki są zgodne z zapisami Dyrektywy Rady 91/156/EEC.

Priorytetem 2 w Sektorowym Programie Operacyjnym - Ochrona środowiska i gospodarka wodna jest Ochrona środowiska na obszarach zanieczyszczonych. Działanie 4 dotyczy zagospodarowania odpadów niebezpiecznych. W ramach tego priorytetu realizowane będą zadania, których nie można dofinansować z Funduszu Spójności. Wsparcie finansowe dotyczyć będzie, także podmiotów niepublicznych. Na ten priorytet przeznaczono 127 mln EURO.

Wsparcie dla szerokiej gamy projektów ochrony środowiska zostanie udzielone w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Pomoc z zasobów funduszy strukturalnych i państwowych będzie udzielana głównie na projekty jednostek samorządu terytorialnego realizowane w powiązaniu ze wsparciem udzielanym dla wzmocnienia potencjału rozwojowego regionów. Wydatki w ramach działań wyniosą nie więcej niż 633,1 mln EURO, z tego wsparcie ze środków Funduszy Strukturalnych wyniesie 411,56 mln EURO, z czego ok. 70 % zostanie przeznaczony na ochronę wód i gospodarkę wodną. W ramach działań dotyczących gospodarki odpadami na dofinansowanie mogą liczyć projekty ograniczające wpływ składowanych odpadów na powietrze atmosferyczne, wody i glebę poprzez:

- a) modernizację istniejących wysypisk komunalnych,
- b) budowę zakładów unieszkodliwiania odpadów (kompostownie, spalarnie),
- c) wprowadzenie na szeroką skalę systemu powtórnego zagospodarowania odpadów,
- d) regionalne programy likwidacji niebezpiecznych i dzikich składowisk.

Beneficjentem końcowym w ramach działań będą samorządy wojewódzkie, powiatowe i miejskie (gminne).

Inne źródła finansowania

Wśród możliwych do zastosowania innych źródeł finansowania można wskazać:

- a) opłaty produktowe - opłaty nakładane na produkty obciążające środowisko np. opakowania, baterie, świetlówki. Wpływy z tego tytułu, trafiające do budżetu państwa, będą przeznaczane na wspomaganie i dofinansowanie systemu recyklingu (Ustawa o opakowaniach i odpadach opakowaniowych z dnia 11 maja 2001 r. (Dz.U.2001.63.638) – weszła z dniem 1 stycznia 2002 r.)

- b) depozyty ekologiczne - obciążenia nakładane na produkty, podlegające zwrotowi w momencie przekazania tego produktu do recyklingu lub unieszkodliwienia (Ustawa o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej z dnia 11 maja 2001 r. (Dz.U.2001.63.639) – weszła z dniem 1 stycznia 2002 r.).

9.3.1 Oszacowanie wielkości środków możliwych do zaangażowania

W oparciu o analizę źródeł finansowania działań w zakresie ochrony środowiska w ostatnich latach w Polsce, województwie, powiecie i mieście Lubaczów oraz prognoz co do perspektywicznych źródeł, przewidziano następujące ramy finansowe dla wdrażania Programu w najbliższych czterech latach.

Tabela 24. Źródła finansowania MPOŚ dla miasta Lubaczów

Źródło finansowania	Łącznie w latach 2004 – 2007 w tys. zł	%
Środki własne miasta i powiatu, w tym GFOŚiGW i PFOŚiGW	3 253,4	35
Fundusze ekologiczne, w tym WFOŚiGW i NFOŚiGW	929,6	10
Środki pomocowe UE	4647,7	50
Inne środki w tym udział podmiotów gospodarczych, kredyty, pożyczki	464,8	5
RAZEM	9 295,5	100,0

9.4 Koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2004 – 2007

Szczegółowy harmonogram zadań przewidzianych do realizacji w latach 2004-2007 przedstawiono wcześniej. Kalkulacja kosztów zadań przewidzianych w okresach dłuższych została jedynie oszacowana, gdyż przybliżony koszt zadań przewidywanych do realizacji po okresie 2007 byłby obarczony tak dużym błędem, iż stałby się mało przydatnym.

Szacunkowe koszty wdrażania "Programu..." w latach 2004 - 2007 przedstawiono w tabeli zbiorczej. Koszty te zostały określone w oparciu o:

- a) Szczegółowe dane odnośnie kosztów realizacji konkretnych przedsięwzięć lub szacunek kosztów przeprowadzony w oparciu o średnie wskaźniki dotyczące budowy i eksploatacji urządzeń,
- b) Ocenę wielkości środków możliwych do zaangażowania (tzw. ramy finansowe).

TABELA 25. Szacunkowe koszty wdrażania Programu w latach 2004 - 2007 (w tys. PLN)

Lp.	Zagadnienie	Koszty w latach 2004-2007 w tys. PLN		
		Pozainwestycyjne	Inwestycyjne	Razem
1.	Zarządzanie Programem	76,29	-	76,29
2.	Edukacja ekologiczna	14,3	-	14,3
3.	Jakość wód	-	3250,0	3250,0
4.	Ochrona powietrza, hałas	-	216,0	216,0
5.	Gospodarka odpadami	151,99	4426,5	4578,49
6.	Ochrona gleb	5,0	-	5,0
6.	Kształtowanie stosunków wodnych	50,0	1015,0	1065,0
7.	Przyroda i krajobraz	63,5	12,0	75,5
8.	Ochrona lasów	15,0	-	15,0
Razem w latach 2004 - 2007		376,08	8 919,5	9 295,5

10. LITERATURA

1. II Polityka Ekologiczna Państwa, Warszawa, 2001
2. Rocznik Statystyczny Województwa Podkarpackiego 2002, Urząd Statystyczny, Rzeszów, 2002
3. Geografia Regionalna Polski, J. Kondracki, Wydawnictwa Naukowe PWN, Warszawa, 1998
4. Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, M. Kistowski, W. Staszek, Gdańsk, 1999
5. Stan środowiska w województwie podkarpackim 2002, 2003 – WIOŚ Rzeszów, 2003, 2004
6. Strategia rozwoju miasta Lubaczów

11. WYKAZ SKRÓTÓW

BAT	-	Best Available Techniques (Najlepsze Dostępne Techniki)
b.d.	-	brak danych
GFOŚiGW	-	Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
GZWP	-	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
IMiGW	-	Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej
MPOŚ	-	Miejski Program Ochrony Środowiska
NFOŚiGW	-	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
PFOŚiGW	-	Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
PZZO (ZZO)	-	Powiatowy Zakład Zagospodarowania Odpadów
RLM	-	Równoważna liczba mieszkańców
RZGW	-	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SAPARD	-	Fundusz pomocowy Unii Europejskiej dla rolników
UE	-	Unia Europejska
UM	-	Urząd Miasta
US	-	Urząd Statystyczny
WFOŚiGW	-	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ	-	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WSSE	-	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna

12. ZAŁĄCZNIKI

- 1 Harmonogram realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska, źródła ich finansowania w perspektywie na lata 2003 - 2007
- 2 Mapa stanu środowiska oraz planowanych działań w ramach realizacji programu